

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ПАВЛІАШВІЛІ КСЕНІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри фінансів
та банківської справи,
канд. екон. наук, доцент
Л.В. Юрчишена
«___» _____ 2022 р.

**ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ОЦІНКА
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:

Н. І. Волкова, доцент кафедри
фінансів і банківської справи,
канд. екон. наук, доцент

(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/ за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2022

АНОТАЦІЯ

Павліашвілі К. В. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання: оцінка та шляхи її забезпечення. Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У роботі досліджено фінансову стійкість підприємства на прикладі ТОВ «АТБ-Маркет». Проведено аналіз комплексу показників фінансової стійкості даного підприємства, діагностику його фінансового стану. Визначено інтегральну оцінку фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет». Зазначено проблеми фінансового стану підприємства ТОВ «АТБ-Маркет» та запропоновано можливі напрями їх вирішення щодо забезпечення та підвищення фінансової стійкості підприємства.

В процесі дослідження було розроблено концепцію забезпечення фінансової стійкості підприємства, що є основним науково-дослідницьким результатом роботи.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, управління фінансовою стійкістю підприємства, забезпечення фінансової стійкості, фінансовий стан, фінансові ресурси.

78 с., 16 табл., 11 рис., 2 дод., 41 джерело.

ANNOTATION

Pavliashvili K. V. Financial sustainability of business entities: assessment and ways of ensuring it. Specialty 072 Finance, banking and insurance. Educational program "Finance, banking and insurance". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

The paper examines the financial stability of the enterprise using the example of ATB-Market LLC. An analysis of the set of indicators of the financial stability of this enterprise was carried out, as well as a diagnosis of its financial condition. An integral assessment of the financial stability of ATB-Market LLC was determined. The problems of the financial state of the company "ATB-Market" LLC are indicated, and possible ways to solve them are proposed in order to ensure and increase the financial stability of the company.

The main scientific result of the research is the developed concept of the mechanism for ensuring the financial stability of the enterprise, the purpose of which is to stabilize and increase the indicator of the financial stability of the enterprise for its profitable operation in conditions of economic instability.

Keywords: financial stability of the enterprise, management of the financial stability of the enterprise, ensuring financial stability, financial condition, financial resources.

78 p., 16 tabl., 11 fig., 2 applications, bibliography: 41 items.

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	1
<u>РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ</u>	9
<u>1.1. Теоретичні основи фінансової стійкості суб'єктів господарювання</u>	9
<u>1.2. Методологічні підходи до оцінки фінансової стійкості суб'єктів господарювання</u>	15
<u>РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ</u>	23
<u>2.1. Аналіз фінансової стійкості підприємства «АТБ-Маркет»</u>	23
<u>2.2. Діагностика фінансової стійкості суб'єктів господарювання підприємства «АТБ-Маркет»</u>	33
<u>2.3. Інтегральна оцінка фінансової стійкості суб'єктів господарювання підприємства «АТБ-Маркет»</u>	41
<u>РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ</u>	47
<u>3.1. Концепція забезпечення фінансової стійкості підприємства «АТБ-Маркет»</u>	47
<u>3.2. Моделювання впливу факторів на забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання</u>	52
<u>3.3. Шляхи вдосконалення фінансової стійкості суб'єктів господарювання</u> ..	59
<u>ВИСНОВКИ</u>	67
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	70
<u>ДОДАТКИ</u>	74

ВСТУП

Актуальність проблеми. Процес початку ринкових відносин поставив на перший план при взаємодії економічних суб'єктів умови взаємовигідного партнерства і загальний економічний інтерес, безпосередньо з кредитоспроможністю позичальника. Неплатоспроможне підприємство не буде привабливим ні для постачальників, ні для інвесторів. Воно створює загрозу втрати як власних, так і залучених ресурсів.

На етапі формування світової економіки завдання будь-якого господарюючого суб'єкта націлені на визначення позицій серед конкурентів і розвитку у майбутньому, що є життєво важливим етапом його діяльності.

Підприємствам, щоб зменшити ризик неповернення кредиту у встановлені терміни, необхідно проводити аналіз фінансового стану та особливу увагу приділяти своїй фінансовій стійкості. Найчастіше підприємства на поточний момент мають кошти для покриття своїх зобов'язань, проте через кілька днів вони можуть відчувати потребу в залученні позикових коштів. Тому необхідно проводити аналіз фінансової стійкості з метою ухвалення керівництвом підприємства управлінських рішень. Аналіз кредитоспроможності супроводжується докладним дослідженням кількісних і якісних характеристик позичальника з погляду їхнього впливу на клас кредитоспроможності, якість забезпечення за кредитом і рівень кредитного ризику.

Визначення меж фінансової стійкості підприємства є одним із найважливіших економічних питань в умовах переходу до ринку, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до недофінансування розвитку виробництва, неплатоспроможності та, зрештою, банкрутства. Банкрутство, надмірна стабільність будуть гальмувати розвиток і збільшувати вартість надлишкових запасів і резервів підприємств.

Теоретичні основи та практичні методи забезпечення фінансової стійкості підприємств викладені в працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема:

В.К.Бансала, Р.А.Чемчикаленка, Л.А.Костірко, К.Друрі, А.С.Лінова, Дж.Ф.Маршалла, О.В.Майбо Родді, С.З. Мошенський, Т.А.Обущак, О.В.Олиник, М.В.Савченко, А.Г.Семенова, О.В.Шкурєнко та інші вчених. Наявні результати наукових теорій поки що не знайшли відображення в єдиному логічно побудованому підході, який би дозволив досліджувати зміни фінансової стійкості під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів і визначити її перспективи щодо забезпечення інструментів фінансового менеджменту.

Мета дослідження полягає у формуванні концепції забезпечення фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет" та розробці пропозицій щодо підвищення рівня його фінансової стійкості.

Досягнення поставленої мети спричинило необхідність пвирішення наступних *завдань*:

- розглянути та вивчити теоретичні основи фінансового стану суб'єктів господарювання;
- проаналізувати методологічні підходи до оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання на основі фінансової звітності;
- здійснити аналіз фінансового стану підприємства ТОВ "АТБ-Маркет";
- провести діагностику фінансового стану ТОВ "АТБ-Маркет";
- здійснити інтегральну оцінку фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет";
- запропонувати концепцію забезпечення фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет";
- змодельовати вплив факторів на забезпечення ефективного фінансового стану ТОВ "АТБ-Маркет";
- проаналізувати шляхи вдосконалення фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет».

Об'єкт дослідження – процес оцінки фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет».

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, що виникають у процесі діяльності підприємства, і впливають на його фінансову стійкість.

Методи дослідження. У дипломній роботі були застосовані наступні методи дослідження: порівняння, аналіз, дедукція, індукція, огляд літературних джерел. Крім того, були застосовані стандартні методи та прийоми аналізу фінансової звітності: порівняльний, коефіцієнтний метод, метод узагальнення та структурного аналізу.

Теоретико-методологічною основою дослідження є роботи вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми формування маркетингових товарних стратегій. Дослідження базується на системному підході до процесів і явищ навчання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що технічне завдання роботи вийшло на фактично рекомендований рівень, що забезпечує перепозиціонування підприємства для виходу на зовнішні ринки в нових економічних умовах з використанням найбільш ефективних маркетингових стратегій.

Інформаційною базою дослідження є закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, дані Держкомстату України, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та мережі Інтернет, основні звіти підприємств.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та наданні рекомендацій щодо шляхів вдосконалення фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет».

Основні результати проведеного дослідження, що пояснюють новизну полягають у наступному:

перше:

- розроблено концепцію забезпечення фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет";
- здійснення моделювання впливу факторів на забезпечення ефективного фінансового стану ТОВ "АТБ-Маркет.

Набули подальшого дослідження:

- методологічні підходи до оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання на основі фінансової звітності;

- інтегральна оцінка фінансової стійкості ТОВ "АТБ-Маркет".

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що технічне завдання роботи вийшло на фактично рекомендований рівень, що забезпечує репозиціонування підприємства для виходу на зовнішні ринки в нових економічних умовах з використанням найбільш ефективних маркетингових стратегій. Керівництво ТОВ «АТБ-Маркет» може застосувати результати цього дослідження для підвищення рівня фінансової стійкості.

Апробація результатів дослідження:

Публікація тез у збірнику матеріалів конференції 25 листопада 2022 р. на тему «Аналіз фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет» та шляхи її підвищення» [Волкова Н. І., Павліашвілі К.В. Аналіз фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет» та шляхи її підвищення. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Полтава, 2022. Том 1, С. 389-391].

Практичне значення одержаних результатів. Результати даного дослідження можуть бути застосовані керівництвом підприємства ТОВ «АТБ-Маркет» з метою підвищення рівня фінансової стійкості.

Структура і обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних посилань. Загальний обсяг магістерської роботи становить 77 сторінок друкованого тексту. Робота містить 11 рисунків, 16 таблиць, 5 формул. Список використаних посилань налічує 41 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Теоретичні основи фінансової стійкості суб'єктів господарювання

У ринкових умовах запорукою виживання підприємства служить його фінансова стійкість. Інформація про фінансовий стан підприємства дає можливість судити про поточний та перспективний стан справ на підприємстві загалом, та вважається основою для оцінки фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість підприємства відображає фінансовий стан підприємства. Завдяки вільному використанню грошових коштів та їх ефективному використанню воно може забезпечити плавний хід виробництва, продажу та розширення продукції та послуг і оновити цей процес.

Фінансова стійкість характеризується, насамперед, співвідношенням власних і позикових коштів підприємства, темпами накопичення власних коштів, співвідношенням короткострокових і довгострокових зобов'язань, забезпеченням матеріальних оборотних засобів власними джерелами. Вона визначає здатність підприємств підтримувати свою діяльність протягом певного періоду часу, обслуговувати отримані кредити та забезпечувати виробництво продукції та послуг.

Метою оцінки фінансової стійкості є оцінка можливості підприємства погашати свої обов'язки та зберігати права володіння підприємством у довгостроковій перспективі.

При цьому повинні вирішуватись наступні завдання

- об'єктивна оцінка фінансової стійкості підприємства;
- розробка варіантів конкретних управлінських рішень, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості підприємства;

– визначення внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Значення оцінки фінансової стійкості підприємства загалом складається з його значення для кожного системи, даний взаємозв'язок представлений на рис. 1.1.

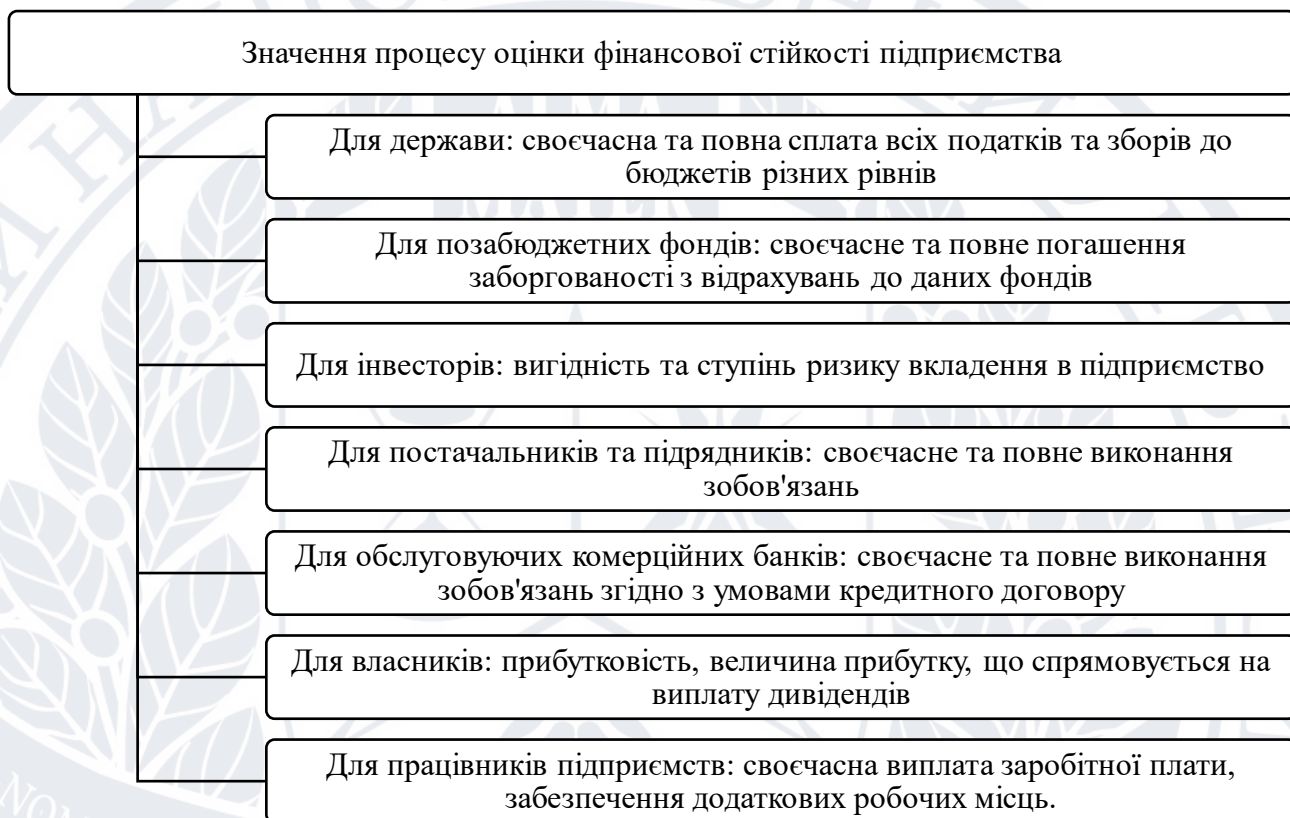

Рисунок 1.1 – Значення оцінки фінансової стійкості підприємства

Джерело: складено автором за даними [32]

Досліджуючи фінансову стійкість підприємств, варто зазначити, що в науковій літературі існує кілька підходів до визначення фінансової стійкості, адже різні автори зосереджують увагу на різних аспектах цього терміну. Водночас існує два основних методи судження про фінансову стійкість підприємств:

– перший підхід – це вузьке визначення фінансової стабільності. Такий підхід передбачає оптимальне співвідношення між типом активів підприємства (необоротні та оборотні активи з урахуванням його внутрішньої структури) та джерелами фінансування (власними та залученими коштами);

– другий підхід – розгляд фінансової стійкості у широкому сенсі, як багатовимірного економічного явища, що містить у собі сукупність різних аспектів діяльності організації таких як фінансових, економічних, організаційних, техніко-технологічних.

У зв'язку із цим проведемо аналіз поняття «фінансова стійкість». Основні визначення даного поняття наведені у Додатку В.

Аналіз різних точок зору зміст поняття «фінансова стійкість» показує, що стосовно досліджуваної проблеми немає єдиного погляду різних авторів. Більшість з них представляють фінансову стійкість більш вузько, ніж слід, висловлюючи фінансову стійкість одним або двома показниками. Проте очевидно, що фінансова стійкість – багатовимірне економічне явище, отже, виражається системою показників.

Вчені розглядають фінансову стійкість, як «стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу і використання, що забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності, кредитоспроможності, фінансової незалежності, інвестиційної привабливості в умовах припустимого рівня ризику» [22, с. 155]. А характеризується фінансова стійкість підприємства наступними основними показниками [22, с. 155]:

- стабільне перевищення доходів над витратами;
- забезпеченість запасів та затрат джерелами формування;
- забезпеченість джерелами;
- забезпеченість власними оборотними коштами;
- вільний потік грошових коштів та ефективне їх використання;
- безперервний процес виробництва і збуту продукції.

Дослідження точок зору різних авторів до визначення сутності поняття фінансової стійкості організації дало змогу висловити свою позицію до визначення цього терміну саме для підприємств.

Можна зробити висновок, що фінансова стійкість підприємства – це сукупність показників його роботи, які демонструють здатність підприємства

своєчасно виконувати свої зобов'язання перед постачальниками з метою підвищення прибутковості підприємства, зміцнення його конкурентних переваг з урахуванням інтересів суспільства та держави, незалежно від економічних змін.

Фінансова стійкість підприємства найвища, коли воно є платоспроможним і фінансово не залежним, та розвивається за рахунок власних джерел фінансування. Таке підприємство повинно мати достатні фінансові ресурси, структура яких досить гнучка. У разі потреби підприємство повинне мати можливість отримати позики та погасити їх.

Недостатня фінансова стійкість призводить до нестачі коштів на розвиток виробництва, неплатоспроможності та банкрутства, а надмірна стабільність буде перешкодою для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів [35].

У науковій літературі існують такі види фінансової стійкості підприємства:

- 1) абсолютна фінансова стійкість (не часто зустрічається на практиці) - коли власний оборотний капітал (ВОК) забезпечує запаси;
- 2) нормальний стабільний фінансовий стан - коли запаси забезпечені сумою оборотних коштів і довгострокових позик;
- 3) нестабільний фінансовий стан - передбачає забезпечення грошових запасів за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових коштів та короткострокових кредитів і позик, за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат. Даний стан характеризується недостатньою ліквідністю, періодичною неплатоспроможністю, сповільненням оборотності оборотних активів, а тому виникає потреба в залученні додаткових джерел фінансування;
- 4) фінансова криза - коли запаси і витрати не забезпечені джерелами їх формування і підприємство знаходиться на межі банкрутства. Підприємство має хронічну прострочену заборгованість, і відновлення платоспроможності без санації практично неможливо [33].

Наявність необхідного обсягу фінансових можливостей, які можуть створюватись виключно за умови безперебійного ефективного функціонування

підприємства та отримання прибутку, є однією з важливих складових фінансової стійкості. Проте її дотримання неможливо без використання управлінських рішень.

Фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка держави, суттєво впливає на фінансову стійкість підприємств. В умовах економічної нестабільності або настання кризи спостерігається відставання темпів реалізації продукції від темпів виробництва, які спостерігаються сьогодні в Україні. Інвестиції в запаси зменшуються, що ще більше знижує продажі. Також зменшуються доходи суб'єктів господарювання, як і прибуток, що в результаті спричиняє зменшення показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

Забезпечення економічної безпеки та фінансової стійкості підприємства в даний час є особливо актуальним, що зумовлено глобалізацією економічного простору та, як наслідок, збільшенням кількості загроз у вигляді волатильності фінансових ринків, суттєвих коливань цін на енергоносії тощо. У таких умовах необхідна розробка принципово нового підходу до забезпечення економічної безпеки та стійкості розвитку суб'єкта господарювання. Рівень економічної безпеки підприємства визначається в процесі моніторингу її показників та передбачає виявлення таких умов та ситуацій, за яких потенційні ризики переростають у реальну загрозу для фінансової безпеки підприємства. Здатність суб'єкта господарювання протистояти несприятливим впливам і загрозам безпосередньо залежить від його фінансового стану та фінансової стійкості, оскільки для реалізації будь-яких заходів превентивного або компенсаційного характеру необхідні фінансові ресурси.

Фінансова стійкість підприємства є комплексною характеристикою якості управління фінансовими ресурсами, що забезпечує підприємству можливість стабільно розвиватися і зберігати свою фінансову безпеку. Фінансову стійкість господарюючого суб'єкта також можна розглядати як його здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику та середовища бізнесу, що змінюється, з метою максимізації добробуту власників,

зміцнення конкурентних переваг організації, з урахуванням інтересів суспільства і держави.

Фінансова стійкість підприємства досягається за дотримання кількох умов. Основним критерієм фінансової стійкості суб'єкта господарювання є платоспроможність. Підприємство платоспроможне, якщо може своєчасно погашати свої зобов'язання, його грошові потоки синхронізовані, а діяльність рентабельна. Важливою умовою забезпечення фінансової стійкості є достатність фінансових ресурсів для поточної діяльності та розвитку.

Таким чином, фінансова стійкість та стабільність розвитку підприємства залежать від наявності ресурсів та результатів його господарської діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани виконуються, це благотворно впливає на фінансове становище господарюючого суб'єкта і навпаки, внаслідок спаду виробництва та зниження обсягів реалізації продукції зростає її собівартість, скорочується виручка і сума прибутку і, як наслідок, погіршується фінансовий стан підприємства. Отже, стійке фінансове становище досягається у вигляді вмілого управління комплексом чинників, що визначають результати фінансово-господарської діяльності.

Загалом зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, характеризують економічні умови ведення господарської діяльності. Якщо економіка перебуває у нестабільному стані, це відбивається і на стані окремої господарської одиниці. Разом з тим, ступінь впливу зовнішніх факторів залежить від внутрішнього стану підприємства (наявності ресурсної бази, професіоналізму управління, кваліфікації персоналу, соціальної атмосфери та ін.), завдяки якому підприємство може успішно справлятися із зовнішніми кризовими явищами або навпаки реагувати на них у бік посилення негативних наслідків.

Нестійкий фінансовий стан підприємства є, як правило, наслідком спільної дії внутрішніх та зовнішніх факторів. Разом з тим, слід зазначити, що результати досліджень багатьох економістів підтверджують, що саме внутрішні чинники

мають визначальний вплив і посилюють вплив на фінансову стійкість підприємства зовнішніх факторів.

Ступінь впливу зазначених факторів на фінансову стійкість та безпеку підприємства залежить не тільки від співвідношення їх самих. Ризик-фактор генерує виникнення ризику; ризик, своєю чергою, визначає можливість прояву загроз економічної безпеки. Для ефективного управління підприємством необхідне виявлення таких умов та ситуацій, за яких потенційний ризик переростає у загрозу для фінансової стійкості підприємства, а потім і його безпеки. Внаслідок того, що в процесі здійснення економічних операцій суб'єкти господарювання регулярно стикаються з різного виду ризиками, які впливають на їх фінансову стійкість і загрожують безпеці господарської діяльності, необхідно для оцінки та ідентифікації загроз скласти матрицю ризиків для підприємств.

1.2. Методологічні підходи до оцінки фінансової стійкості суб'єктів господарювання

Також немає єдиного підходу до аналізу фінансової стійкості, тому виділимо різні підходи до аналізу фінансової стійкості підприємства (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Підходи до аналізу фінансової стійкості

Підхід	Зміст	Показники до аналізу фінансової стійкості
Перший підхід	Визначення фінансової стійкості підприємства близьке до його платоспроможності. У такому аспекті фінансова стійкість підприємства пов'язана з його здатністю задовольняти платоспроможний попит за дотримання принципу ефективного використання готівкових ресурсів.	- платоспроможність; - ліквідність; - кредитоспроможність; - рентабельність
Другий підхід	Базується на оцінці не тільки величини, а й структури його капіталу, що розглядається як авансований та інвестований, тобто вкладений у реальні та нематеріальні активи. Власний капітал підприємства можна розглядати як певний запас міцності його діяльності у майбутньому та гарантію кредиторам	- визначення величини власного капіталу; - величина чистих активів
Третій підхід	В основі лежить аналіз фінансової стійкості як механізму захисту підприємства від ризиків	широко використовуються кореляційно-регресивні моделі факторних взаємозв'язків

Порівняльний аналіз різних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства свідчить, що вона має комплексний характер, так як діяльність підприємства необхідно оцінювати, використовуючи систему показників, що застосовуються у межах всіх розглянутих підходів.

Процес формування механізму забезпечення фінансовою стійкістю підприємства можна представити у вигляді послідовності пов'язаних між собою етапів (рис. 1.2).

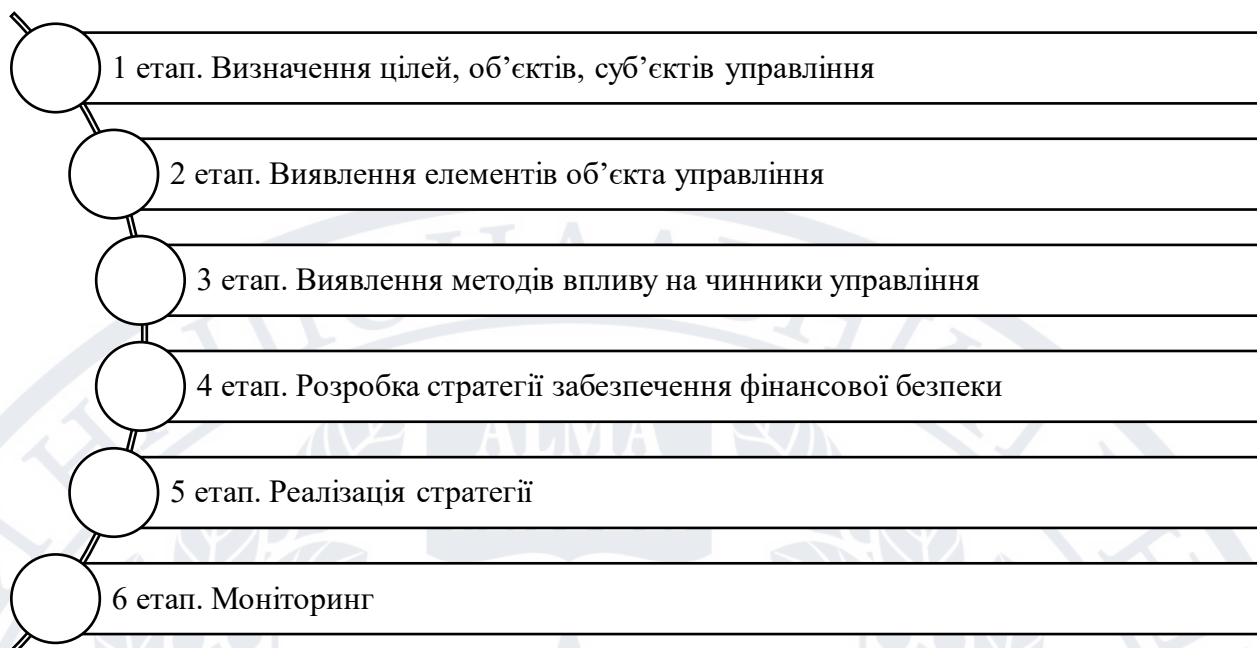

Рисунок 1.2 – Послідовність етапів розробки механізму управління фінансовою стійкістю підприємства

Джерело: складено автором за даними [25; 26]

Більш детально послідовність етапів наведена у Додатку Г.

Тобто, як видно із етапів забезпечення фінансової стійкості підприємства, вона реалізується за допомогою здійснення та виконання функцій управління. Основними функціями, що дозволяють забезпечувати фінансову стійкість перелічені далі [41]:

- планування руху капіталу підприємства відповідно до виробничих потреб. Особливу увагу слід приділяти грошовим потокам і дебіторській заборгованості в короткостроковій перспективі, щоб забезпечити можливість розподілу резервів для майбутньої роботи;

- мотивація та стимулювання персоналу (менеджерів фінансових служб усіх рівнів). Це сприятиме більш відповідальному ставленню до виконання обов'язків, організує діяльність менеджерів, зменшить рівень впливу суб'єктивних людських факторів і дозволить вчасно реагувати на фінансові негаразди;

– облік фінансової інформації, яка пов'язана з формуванням і використанням капіталу підприємства, вихідних і вхідних грошових потоків. Це надасть можливість отримати дані для аналізу й прогнозування фінансової стійкості підприємства;

– вивчення фінансової інформації, яке здійснюється на основі загальних показників для оцінки фінансової стійкості, визначення джерел формування резервів, вивчення структури капіталу та ресурсів підприємства;

– контроль виконання складених фінансових планів та отримання поведінкових значень за показниками фінансової стійкості;

– контроль за виконанням розроблених фінансових планів і досягненням нормативних значень показниками оцінки фінансової стійкості. Це дозволить контролювати процес реалізації стратегій розвитку підприємства на довгострокову перспективу;

– моніторинг ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства. Здійснюється у процесі реалізації заходів щодо покращення або збереження існуючого фінансового становища.

Зазначені функції забезпечення фінансової стійкості реалізуються за усіма сферами господарювання підприємства. Ефективне управління фінансовою стійкістю дасть змогу підприємству адаптуватися до умов зовнішнього середовища та контролювати ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування. В економічному ж сенсі значення фінансової стійкості підприємства полягає в наступному [12]:

– вивільненню оборотних коштів та прискорення їх оборотності;

– економію фінансових ресурсів при зростанні обсягів виробництва;

– економію фінансових ресурсів, що зменшує потребу в позикових коштах і сприяє збереженню фінансової незалежності;

– сприяння впровадженню прогресивних фінансових технологій;

– створення умов, які забезпечують раціональне використання фінансових ресурсів;

– структурні зрушення в джерелах фінансування.

Найпоширенішим методом оцінки на вітчизняних підприємствах прийнято вважати аналіз фінансових коефіцієнтів. Зазвичай, проведення оцінки відбувається на основі розрахунку груп показників фінансової стійкості, майнового стану, ліквідності та платоспроможності, ділової активності та прибутковості. Важливо зазначити, що класифікація груп коефіцієнтів та методика їх розрахунку у різних нормативних документах міністерств та відомств, а також представлені у різноманітних наукових доробках не є ідентичними і істотно відрізняються один від одного, що породжує відсутність до єдиного підходу оцінки фінансового стану.

Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства наведені у Додатку Д.

Основні методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства, а також їх коротка характеристика наведені у табл.1.2

Таблиця 1.2 – Характеристика основних методів оцінки фінансового стану

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Здійснюється на основі розрахунку відповідних показників, які характеризують рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства, прибутковості (рентабельності), ділової активності та майнового стану. Алгоритм розрахунку коефіцієнтів є доволі різноманітним та залежить, в першу чергу, від обраної методики, яка затверджена в нормативних документах або окремими науковцями
Оцінка фінансового стану за допомогою використання абсолютних показників	Може використовуватися для оцінки окремих сфер фінансового стану. Наприклад: – для оцінки стану прибутковості підприємства на основі використання маржинального аналізу; – визначення типу фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів.

Продовження таблиці 1.2

Методи	Характеристика
Рейтингова оцінка	Здійснюється шляхом класифікації підприємств за відповідними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і місця кожного показника в рейтингу. Перевагою даного методу є можливість ранжування ряду компаній за вибраною ознакою чи особливістю.
Бальна оцінка	Проведення аналізу фінансових коефіцієнтів здійснюється шляхом порівняння значень, які були отримані з нормативними величинами і отриманий показник виражається у балах.
Матрична оцінка	Здійснюється побудова матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється у процесі на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат.
Інтегральна оцінка	В результаті проведення оцінки визначається інтегральний показник на основі використання різних методичних підходів. При цьому, інтегральний показник може характеризувати як окрему складову, так і загальний стан підприємства.
Дискримінантні моделі	Дають змогу побачити ймовірність настання банкрутства на основі розробки або здійснення інтегральної моделі аналізу фінансового стану. Економісти розрізняють однофакторні (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатофакторні (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенко, Савицької тощо) моделі.

Джерело: сформовано автором на основі [13; 39]

Серед показників, які є найпоширенішими у використанні вітчизняними підприємствами та комплексно характеризують фінансово-господарську діяльність на підприємствах виділяють:

- показники ділової активності;
- показники ліквідності;
- показники майнового положення;

- показники рентабельності;
- показники фінансової незалежності.

Більш детально за кожною групою показники, а також алгоритм їх розрахунку було розписано у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Показники фінансової звітності вітчизняних підприємств

Показник	Формула для розрахунку
Група I. Показники майнового положення	
Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{Знос основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів (ПВ03)}}$
Коефіцієнт оновлення основних засобів	$\frac{\text{ПВ}_{\text{факт}} - \text{ПВ}_{\text{баз}}}{\text{ПВ}_{\text{баз}}}$
Група II. Показники ліквідності	
Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Швидкоореалізовані активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Найбільш ліквідні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Група III. Показники фінансової незалежності	
Коефіцієнт фінансування	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{\text{Чистий оборотний капітал}}{\text{Оборотні активи}}$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий оборотний капітал}}{\text{Власний капітал}}$
Група IV. Показники ділової активності	
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Активи}}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Кредиторська заборгованість}}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Дебіторська заборгованість}}$
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Запаси}}$

Продовження таблиці 1.4

Показник	Формула для розрахунку
Група IV. Показники ділової активності	
Коефіцієнт оборотності основних засобів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Основні засоби}}$
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Власний капітал}}$
Група V. Показники рентабельності	
Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$
Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Собівартість продукції}}$

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Забезпечити безперервність і стабільність функціонування підприємства, забезпечити економічну самостійність підприємства, здатність самостійно захищатися від різноманітних зовнішніх і внутрішніх негативних впливів і реалізовувати власні економічні інтереси, здатність використовувати конкурентні переваги для забезпечення рівноправна участь у ринкових відносинах та реалізації Постійна модернізація виробництва, ефективна інвестиційна та інноваційна політика, розвиток людського потенціалу підприємства, порівняльний аналіз концептуальних і методологічних підходів до аналізу фінансової ситуації дозволяють ідентифікувати нечітку теоретичну логіку як найбільш адекватний і ефективний засіб та інформаційне забезпечення в умовах сучасної можливості розвитку економіки. У деяких випадках може бути доречним використовувати певні типи нейронних мереж для діагностики ймовірності банкрутства компанії [36].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Аналіз фінансової стійкості підприємства «АТБ-Маркет»

«АТБ-маркет» - підприємство компанії «АТБ» - найбільша торгівельна мережа в Україні. За чверть століття бізнес виріс у найбільшу роздрібну мережу країни. Сьогодні торгова мережа «АТБ» налічує понад 1000 магазинів у 279 населених пунктах у 24 областях України та продовжує демонструвати найвищі темпи зростання. Сучасний підхід до маркетингової стратегії, логістики, контролю якості продуктів харчування та розвитку сервісу для споживачів дозволив компанії стати лідером внутрішньої торгівлі за кількістю клієнтів та товарообігом, податковими витратами [40].

Загальна інформація про підприємство наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальна інформація про ТОВ «АТБ-Маркет»

Повна назва	Товариство з обмеженою відповідальністю АТБ-Маркет
Скорочена назва	ТОВ «АТБ-Маркет»
Код ЄДРПОУ	30487219
Дата заснування	19.07.1999
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Форма власності	Недержавна власність
Види діяльності	47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами 46.34 Оптова торгівля напоями 46.35 Оптова торгівля тютюновими виробами

Продовження таблиці 2.1

Види діяльності	46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами 47.25 Роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах 47.26 Роздрібна торгівля тютюновими виробами в спеціалізованих магазинах 10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання 56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування
Адреса	Україна, 49000, Дніпропетровська область, місто Дніпро, проспект Олександра Поля, будинок 40

Джерело: складено автором на основі [2; 34]

Принцип формування структури ТОВ «АТБ-Маркет» - організація та закріплення функцій управління за підрозділами (службами) апарату управління:

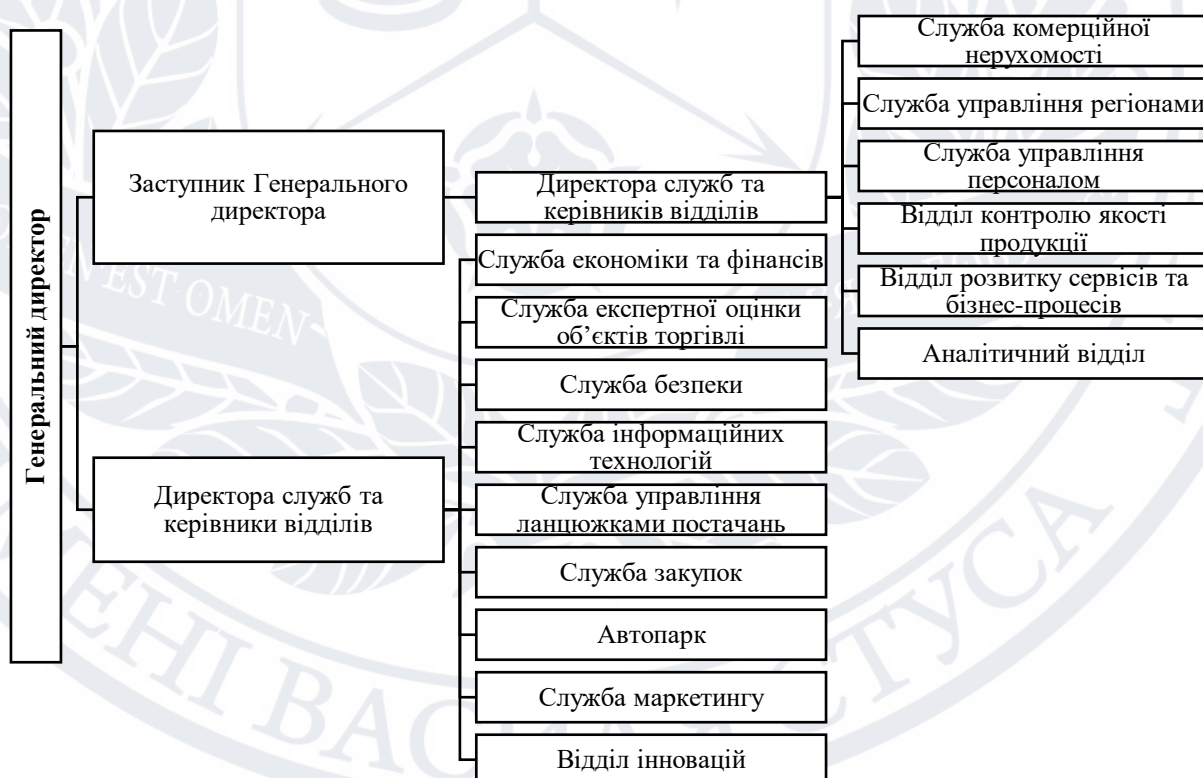

Рисунок 2.1 – Організаційна система ТОВ «АТБ-Маркет»

Джерело: складено автором на основі [19, с. 45]

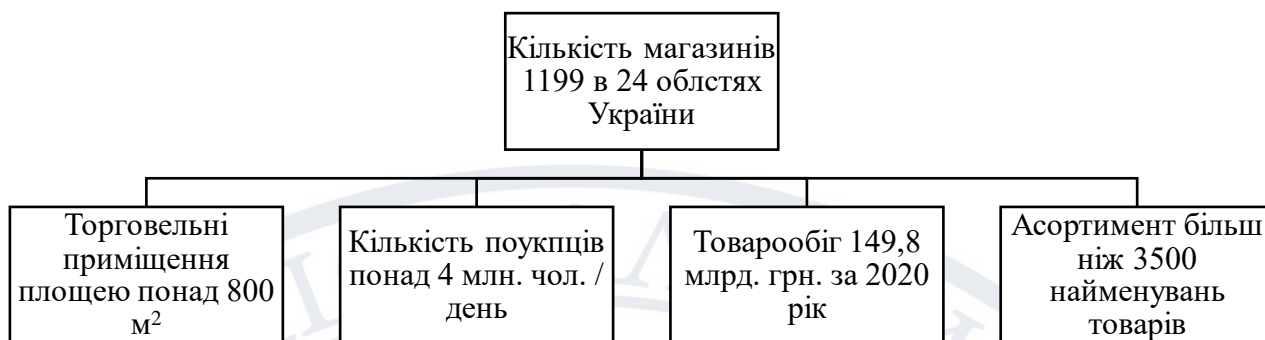

Рисунок 2.2 – Основні досягнення ТОВ «АТБ-Маркет»

Джерело: складено автором на основі [19, с. 46]

ТОВ «АТБ-Маркет» - це національна мережа продуктових магазинів, головним завданням якої є забезпечення умов для безперерйного функціонування виробничого процесу, з урахуванням проведення грамотної цінової політики. З початку своєї діяльності в 1993 році, підприємство цілеспрямовано розвиває свою торговельну мережу, яка стала найбільшою в Україні, і демонструє за останні 10 років найвищі темпи зростання у вітчизняній торговельній індустрії.

ТОВ «АТБ-Маркет» мала наступні зміни у балансі протягом досліджуваного періоду:

- баланс підприємства загалом збільшився на 81,5% протягом останніх 3 років, причому збільшення відбувалося щороку, у 2020 році – на 17,7%, у 2021 році – на 49,4%;
- збільшення активів відбулося за рахунок збільшення як необоротних, так і оборотних активів. Варто відмітити зміни у структурі. Так, у 2019-2020 рр. оборотні активи займали більшу частку активів, а у 2021 році за рахунок зростання основних засобів необоротні активи значно перевищили оборотні;
- що ж стосується пасивів підприємства, то вони зросли за рахунок всіх складових. Що ж стосується власного капітал, то у 2019 році він був від'ємним завдяки наявності непокритого збитку.

Так, динаміка активів та пасивів ТОВ «АТБ-Маркет» наведена на рис. 2.3.

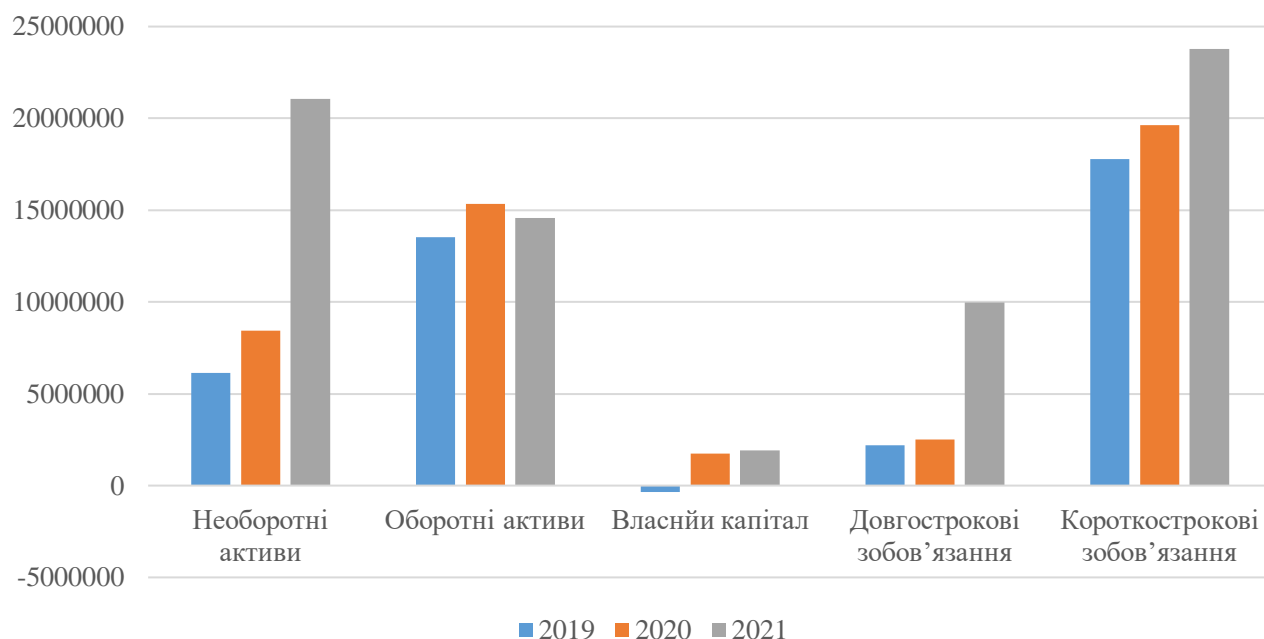

Рисунок 2.3 – Динаміка активів та пасивів ТОВ «АТБ-Маркет»

Джерело: складено автором на основі Додатку А

Отже, з рис. 2.3. чітко простежується тенденція до зростання активів та пасивів підприємства.

Хоча фінансовий результат ТОВ «АТБ-Маркет» і покращився, все одно слід проаналізувати підприємство за допомогою ліквідності, рентабельності тощо.

Розпочнемо з аналізу ліквідності.

Таблиця 2.2 – Коефіцієнти ліквідності та платоспроможності ТОВ «АТБ-Маркет»

Показник	2019	2020	2021	Рекомендоване значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,16	0,18	0,15	0,15 – 0,2.
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,50	0,53	0,34	0,5 – 0,8
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,76	0,79	0,61	1 – 2.
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації запасів	0,42	0,44	0,42	0,5 – 0,7

Продовження таблиці 2.2

Показник	2019	2020	2021	Рекомендоване значення
Коефіцієнт власної платоспроможності	-0,24	-0,21	-0,39	-
Коефіцієнт довгострокового фінансового забезпечення	-0,05	0,21	0,09	0,5 – 0,7

Джерело: складено автором на основі додатків А та Б

На основі таблиці 2.2 можемо зробити висновок, що ТОВ «АТБ-Маркет» має проблеми з ліквідністю, так як більшість показників є нижчими за рекомендовані. Водночас платоспроможність на низькому рівні.

Розглянемо також аналіз фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет».

Таблиця 2.3 – Показники фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет»

Показник	2019	2020	2021	Рекомендоване значення
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,02	0,08	0,06	0,6 – 0,7
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	-0,02	0,07	0,05	> 0,5
Коефіцієнт заборгованості (фінансової напруги)	-59,91	12,77	17,75	Не більше 0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,32	-0,27	-0,63	> 0 до 10%
Коефіцієнт маневрування	12,80	-2,42	-4,83	0,2 – 0,5
Коефіцієнт постійного активу	-18,38	4,86	11,07	

Джерело: складено автором на основі додатків А та Б

Як ми бачимо, фінансова стійкість підприємства знаходиться у незадовільному стані, коефіцієнт фінансової стійкості взагалі є меншим за 0,1. Дана ситуація склалася внаслідок високої фінансової напруги підприємства.

Останнім в нашому аналізі буде розгляд рентабельності підприємства.

Таблиця 2.4 – Коефіцієнти рентабельності ТОВ «АТБ-Маркет»

Показник	2020	2021	Рекомендоване значення
Рентабельність підприємства	0,20	0,19	Збільшення
Рентабельність власного капіталу	6,29	3,17	Збільшення
Рентабельність необоротних активів	0,04	0,05	Збільшення

Джерело: складено автором на основі додатків А та Б

Таким чином, рентабельність підприємства є позитивною.

Отже, ТОВ «АТБ-Маркет», незважаючи на усі наявні ресурси, має проблеми з фінансовою стійкістю та ліквідністю, що свідчить про недосконале управління підприємством.

ТОВ «АТБ-Маркет» є найбільшим роботодавцем, у магазинах «АТБ» наразі працює понад 60 тисяч співробітників. Частка жінок на керівних посадах займає 60 відсотків. Багато зі співробітників пройшли професійну підготовку в навчальних центрах компанії й таким чином отримали перспективи кар'єрного росту.

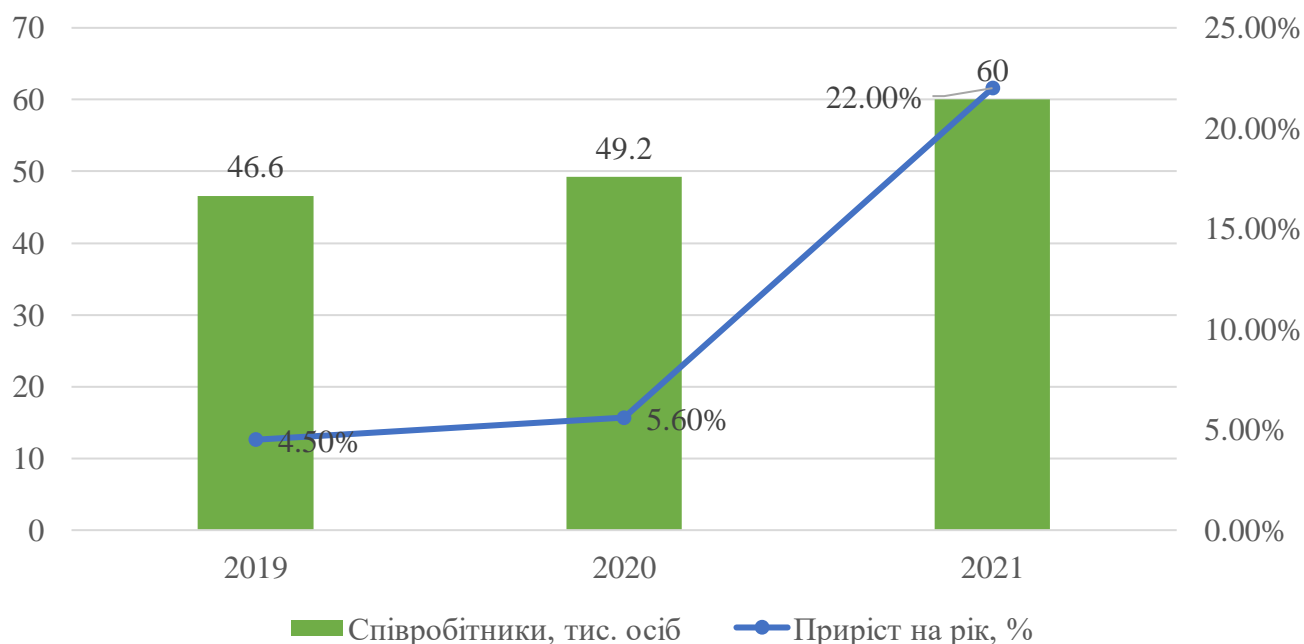

Рисунок 2.4 – Кількість співробітників ТОВ «АТБ-Маркет» у 2018-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [19, с. 56]

На підприємстві діє система преміювання персоналу, яка затверджена «Положенням про оплату праці» і «Положенням про преміювання».

Співробітникам підприємства виплачуються:

1. Посадовий оклад, надбавки та доплати, передбачені чинним законодавством.
2. За результатами роботи співробітникам підприємства можуть виплачуватися щомісячні премії.

Також для співробітників підприємства діє система мотиваційних заохочень, які не мають постійного характеру, наприклад, премія за наставництво, премія за результатами конкурсу «Кращий співробітник», «За відкриття нового магазину», тощо.

На підприємстві щорічно затверджується і реалізується план з навчання співробітників.

На сьогодні на підприємстві функціонує 4 навчальних центри, розташованих у Львові, Києві, Дніпрі та Одесі.

У 2020 році в даних навчальних центрах підвищили кваліфікацію 3 395 співробітників магазинів.

Підприємство забезпечує рівні можливості для працевлаштування для всіх громадян України незалежно від статі, віку, віросповідання та ін. з дотриманням вимог діючого трудового законодавства.

У 2020 році на роботу в ТОВ «АТБ-МАРКЕТ» було прийнято 28 195 громадянина України. На 31.12.2020 на підприємстві працюють 2 269 особи, які мають інвалідність.

Повага, ввічливість, взаємодопомога у відносинах один з одним, клієнтами та партнерами, керівником і підлеглим, незалежно від займаної посади, визнання досвіду, достоїнств і досягнень інших є основою всіх відносин в компанії.

ТОВ «АТБ-МАРКЕТ» для створення здорових і безпечних умов праці реалізовує ряд заходів, спрямованих на охорону праці та безпеку співробітників (рисунок 2.5).

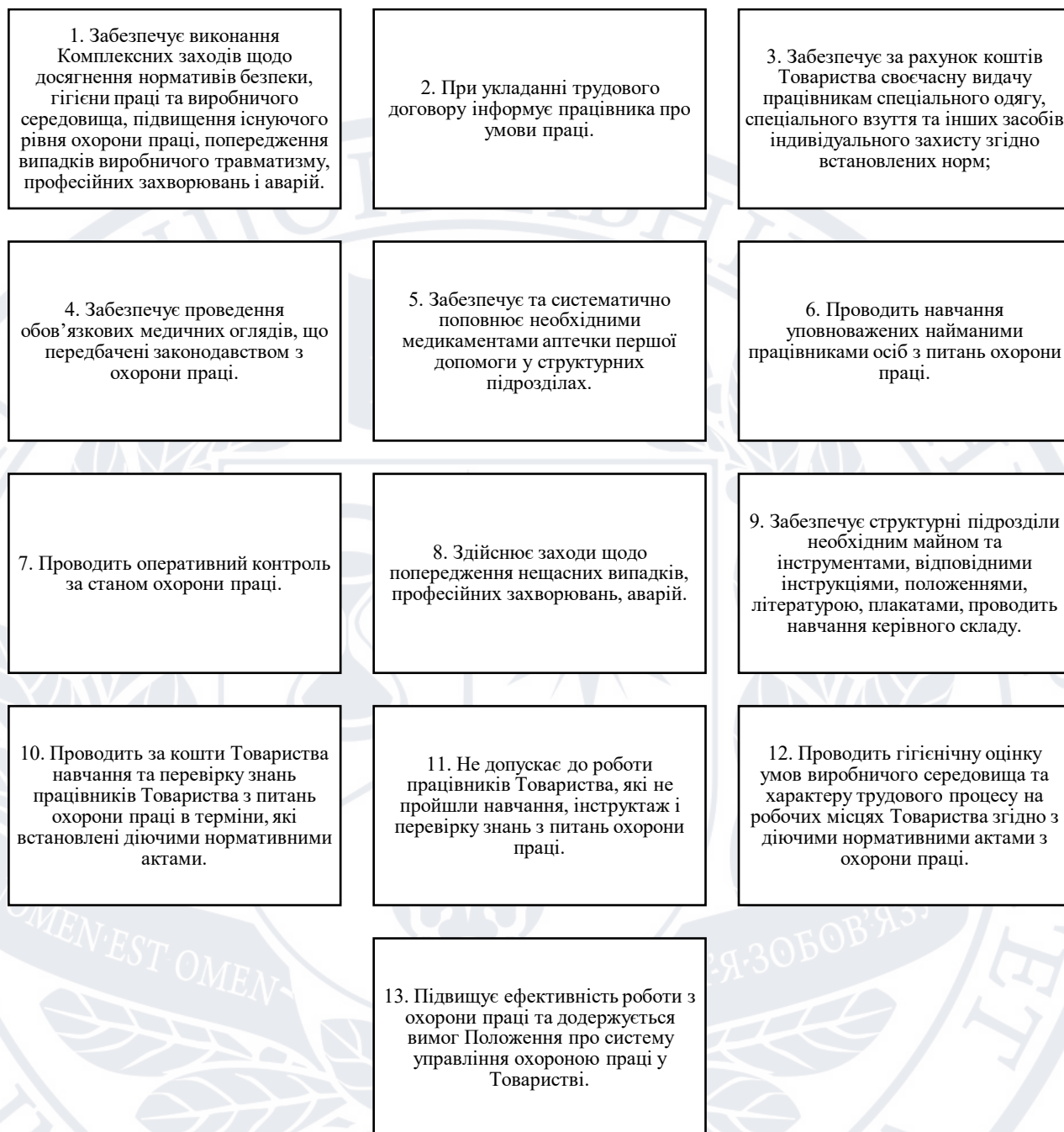

Рисунок 2.5 – Заходи, спрямовані на охорону праці та безпеку співробітників ТОВ «АТБ-Маркет»

Джерело: складено автором на основі [19, с. 58]

Крім того, на ТОВ «АТБ-МАРКЕТ» в рамках внутрішніх регламентів і процедур реалізовується Політика запобігання та протидії хабарництву і корупційним складовим, згідно з якою Керівництво та всі співробітники несуть

індивідуальну та колективну відповідальність за успішне застосування цієї Політики і зобов'язані дотримуватись описаних в Політиці процедур.

Разом з цим компанія «АТБ» робить свій внесок в популяризацію здорового способу життя, зміцнення і формування здорової нації.

Найбільша українська мережа АТБ приваблює українців великим переліком товарів за соціально-значущими цінами. Грамотна цінова політика збільшила кількість потенційних покупців. Тепер мережа АТБ є у кожному українському місті. Для організації праці магазин постійно потребує співробітників різних спеціальностей, починаючи від вантажників і закінчуючи менеджерами.

Сьогодні при прийомі на роботу керуючий/адміністратор мережі пропонує працівникам гідне грошове забезпечення працівника АТБ.

Співробітники магазину можуть розраховувати на підвищення за посадою, яке позитивно впливає на зарплату. Також керівництво дотримується вимог законодавства, обов'язково проводить індексацію на зарплату.

Останні новини щодо підвищення зарплати працівників АТБ в Україні показали, що у січні 2021 року ставки працівників були переглянуті знову. Це було пов'язано зі збільшенням прожиткового мінімуму та іншими чинниками. Якщо зарплата працівника нижчого розряду не дотягує до мінімального розміру, бухгалтери переглядають виплати та проводять доплати до грошового забезпечення [24].

Індексація зарплати працівників АТБ в Україні проводиться за кардинального підвищення рівня цін на соціально-значиму групу товарів та перевищення порогового значення, розраховується та афішується управлінням статистики.

Щороку в АТБ потрібна велика кількість працівників. Рівень зарплати залежить від покладених на них завдань, кількості відпрацьованого часу, професіоналізму та інших факторів.

На посаду касира АТБ адміністратори приймають привабливих дівчат та хлопців, які мають кваліфікацію "Бухгалтер". При вступі на роботу

співробітники отримують фірмовий одяг, знайомляться зі спектром обов'язків, проходять тестування щодо користування касовим устаткуванням. Обіцяна керівництвом АТБ зарплата становить 7000–7500 грн. (без податкових відрахувань). Фактичний розмір заробітної плати працівника АТБ у 2021 році в Україні нижчий на 1000-1500 грн. За наявності штрафних санкцій, які є актуальними при роботі в АТБ зарплата може зменшитися ще на кілька сотень.

Працюючи на касі, співробітник АТБ повинен не лише пробивати чек, а й виконувати роль консультанта певного відділу. До його обов'язків входить:

- відсутність прострочення на відділі;
- відповідність ціни на товар;
- контроль правильності викладання продукції;
- заміна стандартних цінників на аукціонні;
- забезпечення повноти товару на полицях.

Іншими словами, касир за досить маленьку зарплату має працювати на повну. За 12-13 годин роботи зі стандартною перервою касир має виглядати бадьоро та розмовляти з покупцями шанобливо. Не кожна людина здатна працювати за такими умовами. Тому посада "касир" в АТБ завжди залишається вакантною.

При прийомі на роботу в АТБ потенційного працівника на посаду охоронця очікує ознайомлення з посадовими обов'язками, пов'язаними з незручностями у вигляді чергування у нічний час та суворим контролем з боку управителя.

Початківців запропоновані мережею умови насторожують і відштовхують. Перебувати під постійним контролем бажає не кожен. А професійний охоронець вважає, що вказані у договорі кошти надто маленькі. виправити ситуацію щодо отримання зарплати зможуть понаднормові. Однак, беручи на себе зазначені зобов'язання, охоронець повинен забути про сім'ю.

На охоронців, як і інших працівників поширюється система штрафних санкцій. Перевага понаднормових дозволяє отримати повну зарплату.

У мережі немає власного автопарку. Доставка продукції здійснюється іншими компаніями. Автомобілі, що обслуговують мережу, мають логотип АТБ. Зарплата водієві виплачується фірмою, яка офіційно наймає працівника. Щоб отримувати грошове забезпечення більше пропонованого мережа АТБ практикує найм працівників із власним автотранспортом. Принцип виплати грошей – відрядно-договірний.

У сучасних умовах керівництво мережі вважає діючу зарплату гідною особливо для співробітників-початківців. У світлі складної економічної ситуації робота у мережі може стати єдиною можливістю отримання офіційного забезпечення.

Аналіз ситуації на ринку праці показав, що скорочення працівників АТБ в Україні не очікується. Причина впевненості у цьому полягає у нестачі робочої сили. Маленька зарплата приваблює молодих не сімейних особистостей, які згодом прагнуть вдосконалення та залишають межі підприємства.

Також плінність кадрів пов'язана зі складним графіком роботи та складнощами у виконанні обов'язків. Система штрафних санкцій дратує, збільшує впевненість у несправедливості. Тож переживати за скорочення не варто, вакансії в АТБ ніколи не закінчуються.

2.2. Діагностика фінансової стійкості суб'єктів господарювання підприємства «АТБ-Маркет»

У ринкових умовах впевненістю у виживанні підприємства та основою організаційної стійкості вважається його фінансова стійкість, тобто наявність у підприємства достатніх коштів для забезпечення його постійної платоспроможності. За рахунок власних коштів агентство покриває майно та інвестує кошти, запобігає необґрунтованій дебіторській та кредиторській заборгованості, своєчасно погашає борги. Аналіз фінансової стабільності вважається однією з основних частин аналізу фінансового стану та інвестиційної

привабливості організації. Загальна стійкість може бути досягнута шляхом забезпечення поточних балансових потоків.

Фінансова стійкість визнається тоді, коли сума доходу перевищує суму витрат, що забезпечує вільний розподіл коштів і безперервний процес виробництва і реалізації товарів. Фінансова стабільність формується в ході господарської діяльності і є важливою частиною стабільності всієї організації.

Фінансова стійкість показує стан фінансів організації, коли підприємство може вільно розпоряджатися коштами, може шляхом правильного їх розподілу організувати безперервний процес виробництва та реалізації продукції, і навіть покрити усе, що витрачено на розширення і оновлення підприємства.

Фінансова стійкість залежить від системи абсолютних і відносних показників. Одним із найпоширеніших абсолютних показників фінансової стійкості є правильний (чи невідповідний – надлишок чи нестача) розмір джерел коштів, що використовуються для формування резервів. Маються на увазі джерела власних коштів і залучені кошти.

Аналіз фінансової стійкості проводиться в два етапи.

На першому етапі необхідно використати метод трикомпонентного аналізу фінансової стійкості для визначення абсолютних показників та видів фінансового стану підприємства. Для цього вони оцінюють, чи є достатні запаси та збори з різних джерел фінансування.

В якості абсолютних показників фінансової стійкості використовуються показники, які показують, наскільки підприємство отримує забезпечення та витрати (ЗВ) за рахунок джерел їх формування. Для визначення розміру запасів і витрат використовуються дані групи статей «Запаси» розділу II активу балансу. Для визначення джерел формування запасів необхідно знайти три показники:

- розмір власних оборотних коштів (ВОК) розраховується як різниця між капіталом та резервами та необоротними активами; характеризує чистий оборотний капітал;

- розміри власних та довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (КФ) знаходимо ВОК на суму довгострокових пасивів;

– загальна величина основних джерел формування запасів та витрат (ВД) розраховується як збільшення КФ на суму короткострокових позикових коштів.

Загальна величина запасів:

2019 рік: $4622709 + 64838 = 4687547$ тис. грн.

2020 рік: $5011855 + 69378 = 5081233$ тис. грн.

2021 рік: 6423708 тис. грн.

Власні оборотні кошти:

2019 рік: $-333551 - 6129736 = -6463287$ тис. грн.

2020 рік: $1733373 - 8427208 = -6693835$ тис. грн.

2021 рік: $1901919 - 21063445 = -19161526$ тис. грн.

Власні та довгострокові позикові джерела формування запасів і витрат:

2019 рік: $-6463287 + 2193599 = -4269688$ тис. грн.

2020 рік: $-6693835 + 2496856 = -4196979$ тис. грн.

2021 рік: $-19161526 + 9966470 = -9195056$ тис. грн.

Загальна величина основних джерел формування запасів та витрат:

2019 рік: $-4269688 + 17788009 = 13518321$ тис. грн.

2020 рік: $-4196979 + 19634145 = 15437166$ тис. грн.

2021 рік: $-9195056 + 23783673 = 14588617$ тис. грн.

$\Phi_c = \text{ВOK} - \text{ЗВ}$

2019 рік: $-6463287 - 4687547 = -11150834$ тис. грн.

2020 рік: $-6693835 - 5081233 = -11775068$ тис. грн.

2021 рік: $-19161526 - 6423708 = -25585234$ тис. грн.

$\Phi_T = \text{КФ} - \text{ЗВ}$

2019 рік: $-4269688 - 4687547 = -8957235$ тис. грн.

2020 рік: $-4196979 - 5081233 = -9278212$ тис. грн.

2021 рік: $-9195056 - 6423708 = -15618764$ тис. грн.

$\Phi_o = \text{ВД} - \text{ЗВ}$

2019 рік: $13518321 - 4687547 = 8830774$ тис. грн.

2020 рік: $15437166 - 5081233 = 10355933$ тис. грн.

2021 рік: $14588617 - 6423708 = 8164909$ тис. грн.

Отримані в результаті розрахунків співвідношення зведемо до таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Визначення типу фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет»

Показник	2019	2020	2021
Загальна величина запасів, тис. грн.	4687547	5081233	6423708
Наявність власних оборотних коштів (ВОК), тис. грн.	-6463287	-6693835	-19161526
Функціонуючий капітал (ФК), тис. грн.	-4269688	-4196979	-9195056
Загальна величина джерел (ВД), тис. грн.	13518321	15437166	14588617
$\Phi_c = \text{ВОК} - \text{ЗВ}$	-11150834	-11775068	-25585234
$\Phi_t = \text{КФ} - \text{ЗВ}$	-8957235	-9278212	-15618764
$\Phi_o = \text{ВД} - \text{ЗВ}$	8830774	10355933	8164909
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	{0, 0, 1}	{0, 0, 1}	{0, 0, 1}

Як видно з даних таблиці 2.5 фінансовий стан ТОВ «АТБ-Маркет» є нестабільним. Власного капіталу та довгострокового кредиту недостатньо для фінансування довгострокового оборотного капіталу

Показники фінансової стабільності або аналіз фінансових коефіцієнтів – це оцінка структури та складу джерел капіталу підприємства та їх використання. В результаті такого аналізу буде показана оцінка незалежності організації від зовнішніх кредиторів. Чим більша сума коштів, запозичених із загальних джерел, тим більший фінансовий ризик і тим нестабільніше фінансове становище контрагента, з яким працює організація. Фінансова стійкість характеризується показниками:

- коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (U_1);
- коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування (U_2);
- коефіцієнт фінансової незалежності (U_3);
- коефіцієнт фінансування (U_4);
- коефіцієнт фінансової стійкості (U_5).

Розрахуємо дані показники:

Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів U_1 :

2019 рік: $(2193599 + 17788009) / -333551 = -59,91$

2020 рік: $(2496856 + 19634145) / 1733373 = 12,77$

2021 рік: $(9966470 + 23783673) / 1901919 = 17,75$

Коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування U_2 :

2019 рік: $-6463287 / 13518321 = -0,48$

2020 рік: $-6693835 / 15437166 = -0,43$

2021 рік: $-19161526 / 14588647 = -1,31$

Коефіцієнт фінансової незалежності U_3 :

2019 рік: $-333551 / 19648057 = -0,02$

2020 рік: $1733373 / 23864374 = 0,07$

2021 рік: $1901919 / 35652092 = 0,05$

Коефіцієнт фінансування U_4 :

2019 рік: $1 / (-59,91) = -0,02$

2020 рік: $1 / 12,77 = 0,08$

2021 рік: $1 / 17,75 = 0,06$

Коефіцієнт фінансової стійкості U_5 :

2019 рік: $(-333551 + 2193599) / 19648057 = 0,09$

2020 рік: $(1733373 + 2496856) / 23864374 = 0,18$

2021 рік: $(1901919 + 9966470) / 35652062 = 0,33$

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості наведено у таблиці 2.6.

Усі значення фінансових коефіцієнтів на початок 2022 року не відповідали оптимальним значенням. Це говорить про недостатньо стійке фінансове становище організації.

Таблиця 2.6 – Коефіцієнти фінансової стійкості

Найменування показника	Нормальне обмеження	2019	2020	2021	2020 - 2019	2021 - 2020	2021 - 2019
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів U_1	не вище 1,5	-59,91	12,77	17,75	72,68	4,98	77,66
Коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування U_2	нижня межа 0,1 оптимальне: $\geq 0,5$	-0,48	-0,43	-1,31	0,05	-0,88	-0,83
Коефіцієнт фінансової незалежності U_3	$\geq 0,4 - 0,6$	-0,02	0,07	0,05	0,09	-0,02	0,07
Коефіцієнт фінансування U_4	$\geq 0,7$ оптимальне = 1,5	-0,02	0,08	0,06	0,10	-0,02	0,08
Коефіцієнт фінансової стійкості U_5	$\geq 0,6$	0,09	0,18	0,33	0,09	0,15	0,24

Для оцінки вартості бізнесу використовуються такі методи, як розрахунок чистої вартості. Чисті активи представляють ступінь, до якої активи організації перевищують її зобов'язання, що відображає рівень платоспроможності компанії. Оскільки чистий капітал показує суму надійних грошей, інвестованих власниками активів організації, його можна пов'язати з розміром власного капіталу.

Аналіз співвідношення чистих активів зі статутним капіталом вказує на безпечний розвиток підприємства та його фінансову стійкість. По завершенні двох фінансових років вартість майна не повинна бути меншою за капітал.

Якщо така вимога не виконуватиметься, то через шість місяців після закінчення фінансового року в організації треба буде або зменшити статутний капітал, або виносити рішення про свою ліквідацію, або збільшити розмір активів до розміру капіталу.

Схематично розрахунок чистих активів представлений на рис. 2.6.

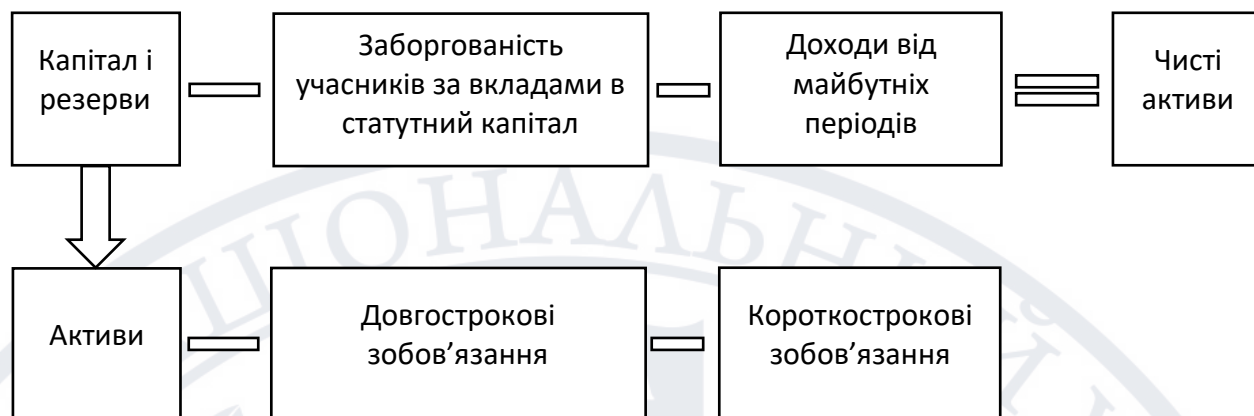

Рисунок 2.6 – Розрахунок чистих активів за балансом

Розмір статутного капіталу товариства залежить від величини чистих активів. Якщо власного капіталу недостатньо, необхідно буде зменшити статутний капітал або закрити бізнес.

Бухгалтерська звітність включає результати розрахунків. Активи та пасиви використовуються для оцінки чистої вартості.

Інші довгострокові та короткострокові зобов'язання включають резерви, створені підприємствами для умовних зобов'язань або для припинення діяльності. Вартість чистої вартості розраховується шляхом віднімання суми пасивів від суми активів.

Розрахуємо величину активів підприємства станом на 2021 рік. У бухгалтерському балансі значаться такі активи.

Необоротні активи:

- нематеріальні активи: 81573 тис. грн.;
- основні засоби: 20908841 тис. грн.;
- інші фінансові інвестиції: 10 тис. грн.;
- відстрочені податкові активи: 72971 тис. грн..

Усього необоротних активів: 21063445 тис. грн.

Оборотні активи:

- запаси: 6423708 тис. грн.;
- товари: 4387421 тис. грн.;

- інша поточна дебіторська заборгованість: 183950 тис. грн.;
- гроші та їх еквіваленти: 3506283 тис. грн..

Усього оборотні активи: 14588647 тис. грн.

Таким чином, активи, що приймаються до розрахунку, становлять:

$$21063445 + 14588647 = 35652092 \text{ тис. грн.}$$

Пасиви станом на 2021 рік:

- довгострокові зобов'язання і забезпечення: 9966470 тис. грн.;
- поточні зобов'язання і забезпечення: 23783673 тис. грн..

Усього пасивів, що приймаються до розрахунку:

$$9966470 + 23783673 = 33750143 \text{ тис. грн.}$$

Чисті активи на 2021 рік складають:

$$35652092 - 33750143 = 1901949 \text{ тис. грн.}$$

А це означає, що розмір чистих активів більший за розмір статутного капіталу:

$$1901949 \text{ тис. грн.} > 9930 \text{ тис. грн.}$$

Показник чистих активів – це основний показник діяльності будь-якої організації. Чисті активи підприємства як мінімум мають бути позитивними. Якщо чисті активи негативні, отже організація неспроможна- це говорить про те, що підприємство має залежність від кредиторів і відсутність у нього власні кошти.

На основі аналізу чистих активів виявляються шляхи їх підвищення, а також можливості збільшення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, його привабливості для інвестицій.

2.3. Інтегральна оцінка фінансової стійкості суб'єктів господарювання підприємства «АТБ-Маркет»

Для загальної оцінки стану фінансової підсистеми підприємства з урахуванням показників фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності, необхідно визначити інтегральний індикатор фінансової стійкості. У зарубіжній практиці для цього широко використовуються факторні моделі відомих західних економістів Альтмана, Ліса, Таффлера, Тишоу та інших. Вітчизняні економісти рекомендують проводити інтегральну оцінку фінансової стійкості на основі методики скорингового аналізу, що вперше була запропонована американським економістом Д. Дюраном. Сутність цієї методики полягає у визначенні класу фінансової стійкості підприємства, виходячи з фактичного рівня фінансових показників та рейтингу кожного з показників, вираженого в балах на основі експертних оцінок. Визначимо, до якого класу фінансової стійкості належить ТОВ «АТБ-Маркет» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Інтегральна оцінка фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет» на основі скорингового аналізу

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	фактичний рівень	у балах	фактичний рівень	у балах	фактичний рівень	у балах
Рентабельність сукупного капіталу	0,17	50	0,20	50	0,19	50
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,50	0	0,53	0	0,34	0

Продовження таблиці 2.1

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	фактичний рівень	у балах	фактичний рівень	у балах	фактичний рівень	у балах
Коефіцієнт фінансової незалежності	-0,02	5	0,07	0	0,05	0
Всього балів (інтегральний індикатор фінансової стійкості)		55	x	50	x	50
Клас фінансової стійкості	III клас - ризикований фінансовий стан		III клас - ризикований фінансовий стан		III клас - ризикований фінансовий стан	

Джерело: побудовано автором на основі даних ТОВ «АТБ-Маркет»

Дані табл. 2.7 показують, що стан фінансової підсистеми ТОВ «АТБ-Маркет», оцінений за методикою скорингового аналізу, відповідає III класу фінансової стійкості, що характеризується як ризикована фінансова стійкість.

Поглиблений аналіз сталого розвитку досліджуваного підприємства буде здійснено за допомогою матричного методу, суть якого формується на оцінці системи показників та здійснюється у певній послідовності аналізу показників.

1. Розрахунок показників (табл. 2.8) відповідно у базисному та звітному роках.

Таблиця 2.8 – Система показників оцінки розвитку підприємства за матричним методом

Група показників	Назва показників
I	Чистий фінансовий результат в розрахунку на 1 грн. доходу; на гривню витрат; на гривню власного капіталу; на гривню вартості майна; на 1 працівника підприємства

Продовження таблиці 2.8

Група показників	Назва показників
II	Чистий в розрахунку на 1 грн. витрат; на 1 грн. власного капіталу; на 1 грн. вартості майна; на 1 працівника підприємства
III	Повна собівартість в розрахунку на 1 грн. власного капіталу; на 1 грн. вартості майна; на 1 працівника підприємства
IV	Власний капітал в розрахунку на 1 грн. майна; на 1 працівника підприємства
V	Вартість майна в розрахунку на 1 працівника

Джерело: побудовано автором на основі [4, с.76]

2. Розрахунок індексу зростання відповідно кожного показника за темпом росту (тобто визначаємо відношення відповідного показника у звітному році до базового року) та формуємо матрицю ефективності господарської діяльності (табл. 2.9).

Таблиця 2.3 – Матриця оцінки розвитку підприємства

	Чистий прибуток (П)	Чистий дохід (Р)	Повна собівартість (В)	Власний капітал (К)	Активи (М)	Чисельність працівників (Ч)
Чистий фінансовий результат (П)	1	X	X	X	X	X
Чистий дохід (Р)	$\frac{P_1}{P_0} \div \frac{P_1}{P_0}$	1	X	X	X	X
Повна собівартість (В)	$\frac{P_1}{B_1} \div \frac{P_0}{B_0}$	$\frac{P_1}{B_1} \div \frac{P_0}{B_0}$	1	X	X	X
Власний капітал	$\frac{P_1}{K_1} \div \frac{P_0}{K_0}$	$\frac{P_1}{K_1} \div \frac{P_0}{K_0}$	$\frac{B_1}{K_1} \div \frac{B_0}{K_0}$	1	X	X

Продовження таблиці 2.9

	Чистий прибуток (П)	Чистий дохід (Р)	Повна собівартість (В)	Власний капітал (К)	Активи (М)	Чисельність працівників (Ч)
Активи (М)	$\frac{П_1}{М_1} \div \frac{П_0}{М_0}$	$\frac{Р_1}{М_1} \div \frac{Р_0}{М_0}$	$\frac{В_1}{М_1} \div \frac{В_0}{М_0}$	$\frac{К_1}{М_1} \div \frac{К_0}{М_0}$	1	X
Чисельність ь (Ч)	$\frac{П_1}{Ч_1} \div \frac{П_0}{Ч_0}$	$\frac{Р_1}{Ч_1} \div \frac{Р_0}{Ч_0}$	$\frac{В_1}{Ч_1} \div \frac{В_0}{Ч_0}$	$\frac{К_1}{Ч_1} \div \frac{К_0}{Ч_0}$	$\frac{М_1}{Ч_1} \div \frac{М_0}{Ч_0}$	1

Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень

3. Знаходження суми індексів зростання показників ($\sum I$).

4. Обчислення рівня розвитку підприємства:

$$P_{ef} = \frac{\sum I}{15}$$

Якщо розрахований показник має значення більше 1, то це свідчить про ефективність здійснення господарської діяльності в комплексі та розвиток підприємства за досліджуваний період. Визначаємо рівень показника розвитку для ТОВ «АТБ-Маркет» за 2019-2021 роки.

Наведемо дані для розрахунку необхідних індексів у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Дані ТОВ «АТБ-Маркет» за 2019-2021 рр.

Назва показника	2019	2020	2021	Індекс зростання 2020/2019	Індекс зростання 2021/2020
Чистий фінансовий результат (П)	180127	4405413	5768666	24,46	1,31
Чистий дохід (Р)	85728719	104910343	123864393	1,22	1,18
Повна собівартість (В)	66700869	79560701	92747990	1,19	1,17
Власний капітал	-333551	1733373	1901919	-5,20	1,10
Активи (М)	19648057	23864374	35652092	1,21	1,49
Чисельність (Ч)	46600	49200	60000	1,06	1,22

Джерело: побудовано автором на основі даних ТОВ «АТБ-Маркет»

Із табл. 2.10 можна відзначити зростання всіх показників у 2021 році. Найвищими темпами зростають активи на 49%, чистий фінансовий результат на 31%, чисельність на 22%. На основі наведених даних формуємо матрицю розвитку ТОВ «АТБ-Маркет» у 2020 році у табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Індекси зростання ТОВ «АТБ-Маркет» у 2020 р. порівняно із 2019 р.

	Чистий прибуток (П)	Чистий дохід (Р)	Повна собівартість(В)	Власний капітал (К)	Активи (М)	Чисельність працівників (Ч)
Чистий фінансовий результат (П)	1					
Чистий дохід (Р)	0,91	1				
Повна собівартість (В)	0,92	1,01	1			
Власний капітал	1,53	1,68	1,67	1		
Активи (М)	0,75	0,82	0,82	0,49	1	
Чисельність (Ч)	1,19	1,30	1,30	0,77	1,59	1

Джерело: побудовано автором на основі даних ТОВ «АТБ-Маркет»

Рівень розвитку досліджуваного підприємства у 2020 році складає:

$$P_{ef} = \frac{16,74}{15} = 1,116$$

Значення показника ТОВ «АТБ-Маркет» вище 1, що вказує те, що господарська діяльність підприємства була ефективною у 2020 році порівняно з 2019 роком. Визначаємо рівень показника розвитку для ТОВ «АТБ-Маркет» за 2020-2021 роки. Наведемо дані для розрахунку необхідних індексів у табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Індекси зростання ТОВ «АТБ-Маркет» у 2020 р. порівняно із 2019 р.

	Чистий прибуток (П)	Чистий дохід (Р)	Повна собівартість(В)	Власний капітал (К)	Активи (М)	Чисельність працівників (Ч)
Чистий фінансовий результат (П)	1					
Чистий дохід (Р)	1,13	1				
Повна собівартість (В)	1,14	1,01	1			
Власний капітал	0,85	0,75	0,75	1		
Активи (М)	0,91	0,81	0,80	1,07	1	
Чисельність (Ч)	1,33	1,18	1,17	1,57	1,46	1

Джерело: побудовано автором на основі даних ТОВ «АТБ-Маркет»

Рівень розвитку досліджуваного підприємства у 2021 році складає:

$$P_{ef} = \frac{15,915}{15} = 1,061$$

Значення показника розвитку ТОВ «АТБ-Маркет» вище 1, що вказує те, що господарська діяльність підприємства була ефективною у 2021 році порівняно з 2020 роком. Хоча вона і знизилася порівняно із попереднім періодом порівняння.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Концепція забезпечення фінансової стійкості підприємства «АТБ-Маркет»

У сучасних економічних умовах, особливо в умовах фінансової кризи та соціально-політичної нестабільності, у поєднанні з війною в Україні, перед підприємствами стоїть складне завдання забезпечення стабільної та ефективної роботи. Проте не тільки вплив факторів зовнішнього середовища безпосередньо негативно впливає на діяльність підприємств, а й відсутній дієвий механізм управління фінансовою безпекою для забезпечення належного рівня фінансової стійкості підприємств для справляння зі зміною умов господарювання.

Тому дослідження механізму управління фінансовою стійкістю підприємства є цілком реальним і своєчасним. Визначення особливостей формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства є одним із найважливіших та актуальних питань сьогодення, оскільки відсутність фінансової стійкості може призвести до неплатоспроможності підприємства та загрожувати фінансовій безпеці підприємства.

Процес управління фінансовою стійкістю базується на пошуку та формулюванні мети, представленої як рішення найближчих завдань і довгострокового плану забезпечення стабільності фінансового середовища організації. Цілі мають такі характеристики, як субординація, комплексність і відносна важливість.

Правильно сформульовані цілі управління фінансовою стійкістю організації повинні задовольнити такі вимоги:

- 1) Конкретність - означає, що при вивченні мети управління фінансовою стійкістю необхідна точність відображення її змісту, обсягів і часу;

2) Вимірність – означає, що мета управління фінансовою стійкістю має бути представлена кількісно або яким-небудь іншим способом для оцінки ступеня її досягнення;

3) Досягненість – означає, що цілі управління фінансовою стійкістю мають бути реальними, не виходити за межі можливостей виконавців;

4) Узгодженість – означає, що цілі управління фінансовою стійкістю слід розглядати не ізольовано, а у взаємозв'язку;

5) Гнучкість – означає необхідність внесення коригувань відповідно до змін, що відбуваються у фінансовому середовищі компанії.

Вибір альтернативних стратегій управління фінансовою стійкістю передбачає розгляд можливих варіантів, оцінку їх реальної ефективності і розробку на цій основі взаємопов'язаного комплексу заходів. Слід наголосити, що при оцінці ефективності цих заходів необхідно брати до уваги не лише локальний ефект, а й вплив прийнятих рішень на кінцеві результати.

В ході діяльності будь-яке підприємство стикається з ризиком зниження фінансової стійкості. Ризик зниження фінансової стійкості (або ризик порушення рівноваги фінансового розвитку) — це ризик, який генерується недосконалістю структури капіталу (надмірною часткою використовуваних позикових коштів), що породжує незбалансованість позитивного і негативного грошових потоків підприємства за обсягами [17].

Також, під ризиком зниження фінансової стійкості розуміють можливість погіршення (банкрутства) фінансового стану підприємства з урахуванням впливу сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів, що характеризуються високим ступенем невизначеності середовища, в якому існує підприємство.

Фінансова стійкість бізнесу є однією з головних умов його успішного та стабільного функціонування в ринкових умовах. Якщо підприємство є фінансово стабільним, воно має ряд конкурентних переваг перед іншими подібними підприємствами з точки зору отримання кредитів, залучення інвестицій, вибору постачальників і відбору талантів. Чим вища фінансова стійкість підприємства,

тим він більш незалежний від несподіваних змін ринкової кон'юнктури, тим менший ризик збитковості та банкрутства [4].

У сучасних умовах для реальної економіки більшість економістів вважають важливішими внутрішні чинники, оскільки на них можна впливати і з їх допомогою подолати негативний вплив зовнішніх факторів і досягти підвищення фінансової стійкості. Тут слід зазначити, однак, що детальної, загальноприйнятої, офіційної методики оцінки рівня фінансової стійкості комерційних суб'єктів, що працюють у реальному секторі економіки, на сьогодні немає. Розглянуті в розділі методичні положення щодо оцінки рівня фінансового стану організації при проведенні фінансового аналізу мають багато недоліків у практичному застосуванні через відсутність чітких критеріїв і розмірів системи фінансових коефіцієнтів для визначення нестійкого фінансового стану організації суб'єкта господарювання.

Результати аналізу фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет» показали, що стійкість підприємства знаходиться на нормальному рівні. Проте були також виявлені негативні тенденції, що призводять до зменшення фінансової стабільності в майбутньому: брак високоліквідних активів для покриття найбільш нагальних зобов'язань, а також висока частка дебіторської заборгованості, яка має тенденцію до подовження термінів погашення та зменшення обороту.

Заходи, рекомендовані до проведення в зв'язку з зазначеними негативними тенденціями, представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Заходи, направленні на підвищення фінансової стійкості ТОВ «АТБ-Маркет»

Заходи	Напрямок
1. Посилення контролю і аналізу дебіторської заборгованості	Розробка ефективної методики надання комерційного кредиту замовникам та інкасації коштів
2. Факторингові операції	Прискорення оборотності та інкасації дебіторської заборгованості

Продовження таблиці 3.1

Заходи	Напрям
3. Спонтанне фінансування	Стимулювання замовників до прискорення оплати наданих їм послуг, залучення нових клієнтів
4. Створення резерву сумнівних боргів	Попередження виникнення втрат в зв'язку з виникненням фінансових труднощів у клієнтів, а також економія на сплаті податку на прибуток
5. Здійснення короткострокових фінансових вкладень за рахунок нерозподіленого прибутку	Отримання додаткового доходу

Джерело: складено автором

В умовах сучасного бізнесу велике значення має безперервне вдосконалення системи управління фінансовою діяльністю підприємства, оскільки тільки так суб'єкт підприємницької діяльності може успішно функціонувати в умовах жорсткого конкурентного середовища.

На основі аналізу фінансової стійкості підприємства та виходячи з вищесказаного, пропоную концепцію забезпечення фінансової стійкості підприємства «АТБ-Маркет» (рис. 3.1).

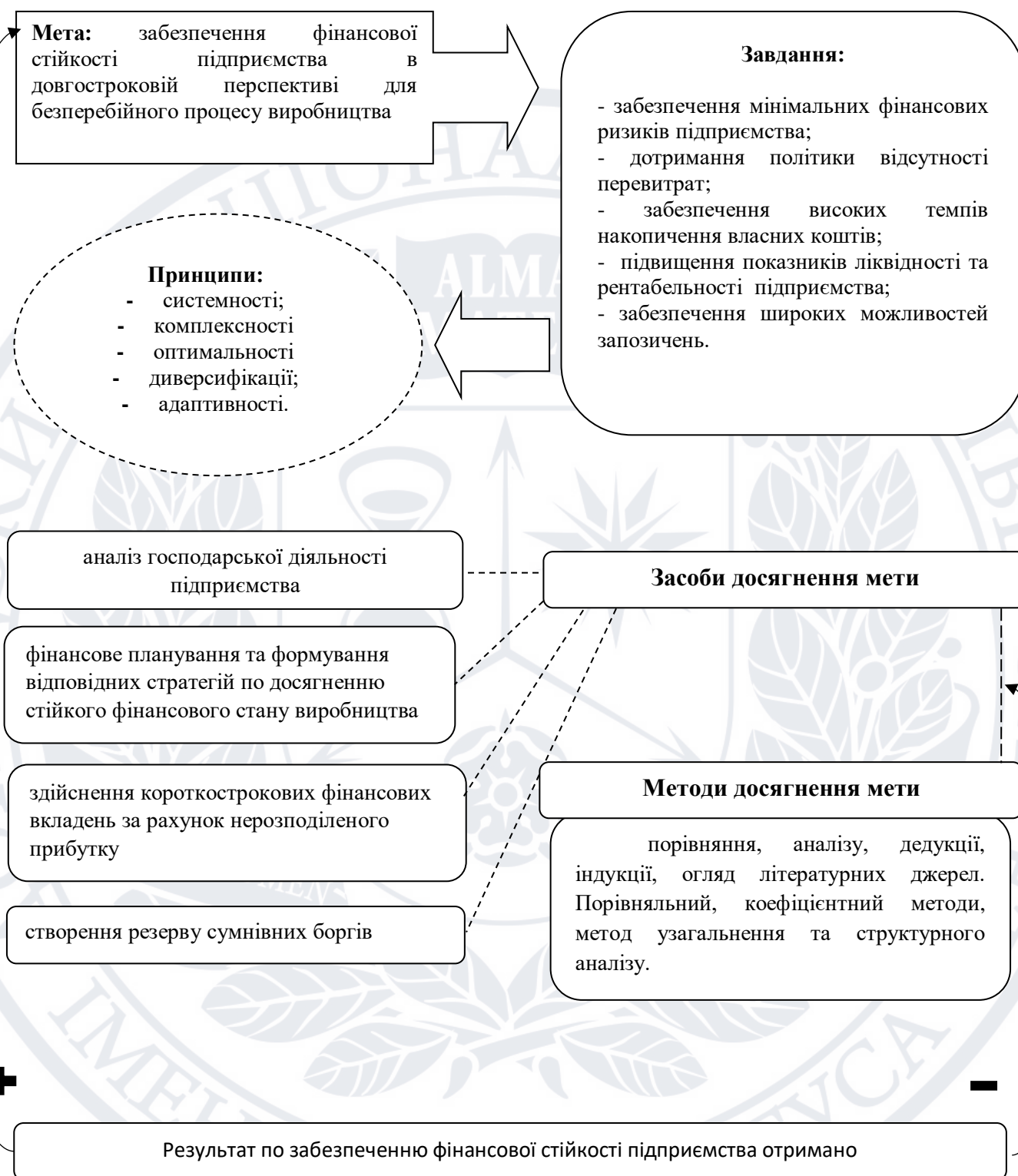

Рисунок 3.1 – Концепція забезпечення фінансової стійкості підприємства

Джерело: складено автором

3.2. Моделювання впливу факторів на забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання

Важко уявити бізнес, який не платить своїм постачальникам. При вмілому управлінні ця заборгованість може стати додатковим і, головне, недорогим джерелом привабливого кредитування. Таким чином, ефективність використання отриманих коштів значною мірою залежить від того, як налагоджені відносини з контрагентом, як узгоджуються умови підписаних контрактів і як контролюється термін оплати.

З метою стабілізації фінансового стану ТОВ «АТБ-Маркет» пропонується погасити частину кредиторської заборгованості. Таким чином компанія зможе розрахуватися з постачальниками та підрядниками, погасити податкову заборгованість та провести часткові розрахунки з персоналом компанії.

Дебіторська заборгованість є важливою частиною оборотного капіталу. Неоплачені рахунки за продукти та послуги складають основну частину дебіторської заборгованості.

Для покращення ситуації в населених пунктах рекомендовано такі заходи:

1. Налагодити систему стягнення боргів. При роботі з дебіторською заборгованістю компаніям необхідно розробити систему стягнення боргів: найпоширенішими методами впливу на боржників для сплати боргів є листи, телефонні дзвінки, особисті візити, продаж боргів спеціалізованим установам.
2. Акумулювати інформацію про стан справ клієнтів підприємства.
3. Для з'ясування достовірності стягнення покупця та сумнівної заборгованості (заборгованість понад 3 місяці) необхідно перевірити наявність у боржника розрахункової звітності та листа-підтвердження заборгованості, а також наявність у нього пропущено строк позовної давності. За безнадійною заборгованістю в установленому порядку створюється резерв безнадійної заборгованості. За наявності підтверджуючих документів безнадійну заборгованість списати на збитки підприємства як дебіторську заборгованість, за якою минув строк позовної давності для погашення безнадійної заборгованості.

Для управління дебіторською заборгованістю необхідно посилити контроль за виконанням договірних зобов'язань.

4. Скласти квартальні календарі розрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю. Рекомендується розробити платіжний календар типу «Календар збору дебіторської заборгованості». Для дебіторської заборгованості поточного періоду до календаря включаються сума та період, передбачені у відповідному договорі (контракті), укладеному з контрагентом. За простроченою дебіторською заборгованістю ці платежі включаються в цей плановий документ з урахуванням попередньої домовленості сторін. Календар інкасації дебіторської заборгованості має лише один розділ «Графік інкасації». Для відображення фактичного руху грошових коштів підприємства датою надходження коштів є дата оприбуткування коштів на поточному рахунку підприємства (без урахування плаваючого періоду розрахунку з дебітором). Продовжуйте цю подію.

5. Підготувати список повірених для боржників, борги яких перевищують 3, 6, 9 місяців. Знову і знову.

6. За даними відділу продажу та бухгалтерії щомісяця (до 15 числа) аналізувати виконання покупцем договору своєчасної оплати.

7. За документами, наданими відділом продажів, подати вимогу про стягнення заборгованості до кредитора.

8. Щомісяця перевіряйте рахунки всіх підприємств (подання суми та суми платежу) для контролю дебіторської заборгованості.

9. Зменшити кредиторську заборгованість: На основі аналізу та економічних розрахунків сформулюйте подальші стратегії залучення коштів і джерел капіталу, тобто звернувшись до акціонерів з проханням про розподіл капіталу для збільшення статутного капіталу та доповнення оборотного капіталу.

10. Спонтанне фінансування, тобто визначити процентні знижки та нижчі умови розрахунків для підприємств.

Розглянемо можливий варіант самофінансування. Розглянемо вартість альтернативних можливостей. Якщо результат перевищує банківську відсоткову

ставку, найкраще оформити кредит у банку та оплатити товар і послугу протягом пільгового періоду.

Очевидно, що надані постачальниками знижки діють тривалий період, що не вигідно постачальникам. Однак слід зазначити, що збільшення пільгового періоду може залучити покупців, втрачені вигоди постачальника (знижки, очікування, нехай і знижені) можна вважати ціною перемоги в конкурентній боротьбі.

Оскільки головне завдання підприємства – зменшити дебіторську заборгованість і, отже, прискорити оборотність товарообігу, краще надати досить великий відсоток знижки за менший період залучення отриманих коштів у оборот. З іншого боку, боржників ТОВ «АТБ-Маркет» залучатимуть досить тривалі терміни пільгового періоду.

На даному підприємстві, для найефективнішого результату, пропонується прийняти до штату спеціаліста з управління дебіторською заборгованістю.

Фахівець збиратиме дані про клієнтів у систему (базу даних). У цій системі розмішуватиметься інформація про контрагентів, які порушують умови оплати. Має бути створена система бальної оцінки надійності контрагента виходячи з аналізу роботи з нею. Всі контрагенти поєднуються в групи за рівнем надійності:

- група ризику;
- група підвищеної уваги;
- група надійних клієнтів;
- «золоті клієнти».

Проаналізувавши фінансово-економічний стан підприємства ТОВ «АТБ-Маркет» та його систему управління змінами доцільно зауважити, що хоча підприємство й має досить непогані показники, однак їх слід оптимізувати. Крім того, не варто забувати про сучасну економічну ситуацію як в Україні, так і у світі в цілому. Глобалізаційні та економічні зміни, які відбуваються наразі, змушують підприємства поліпшувати свою діяльність. Вдосконалення системи управління змінами як раз є одним з методів адаптації підприємства до мінливих зовнішніх умов.

Під час економічної кризи, такої, в умовах якої наразі й функціонують українські підприємства, та ТОВ «АТБ-Маркет» зокрема, організації прагнуть максимально використати свої інвестиції в технологічну інфраструктуру, що допоможе досягти більшої ефективності від діяльності через автоматизацію та використання технологій для підвищення ефективності. Допоможе це зробити система управління знаннями.

Управління знаннями – це поняття, що охоплює принципово залучені або створені знання, їх аналізування та збереження, передавання та навчання інших, прийняття рішень на їх основі для удосконалення діяльності підприємства.

Саме дану систему, на нашу думку, доцільно ввести на ТОВ «АТБ-Маркет». Для більшого розуміння даного явища, доцільно розглянути джерела отримання знань (рис. 3.1).

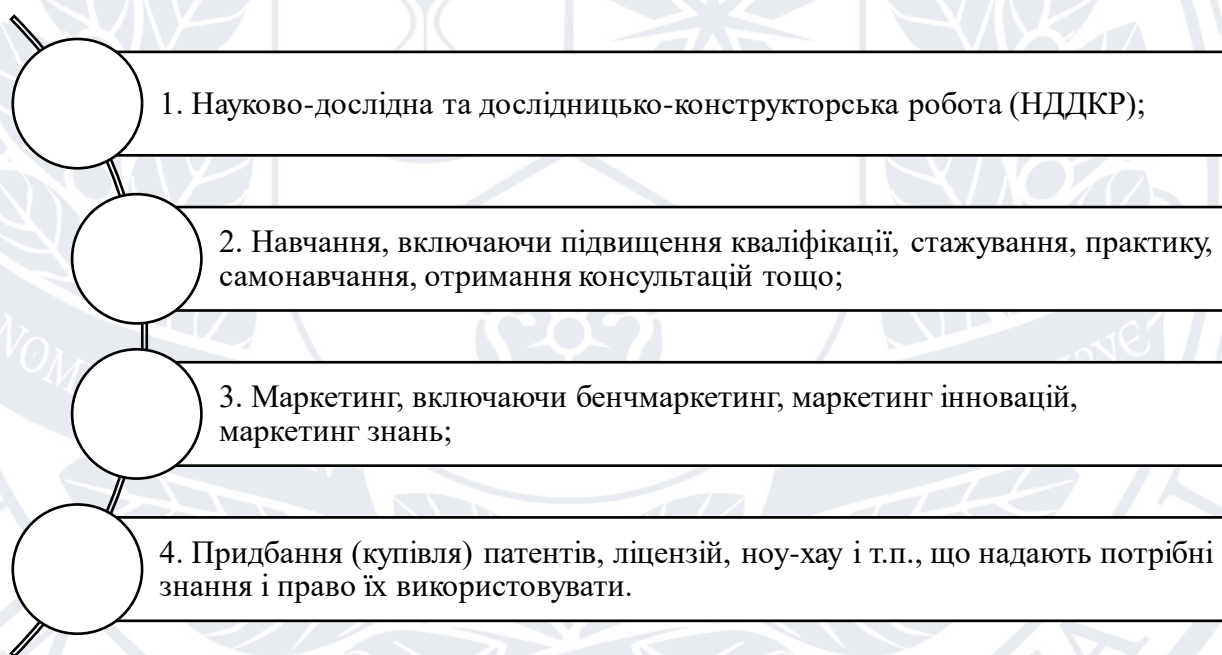

Рисунок 3.1 – Джерела (інструменти) продукування (отримання) знань

Джерело: складено автором на основі [15, с. 232-233]

Враховуючи специфіку діяльності ТОВ «АТБ-Маркет» доцільно відразу зауважити про неможливість використання таких джерел, як НДДКР та придбання патентів, ліцензій та ноу-хау. Це пов'язано з тим, що дане

підприємство не виробляє окремі товари, а надає послуги, тому конструкторська робота або патенти ніде буде застосувати.

Що ж стосується інших двох джерел виникнення знань, доцільно розглянути їх більш детально.

Перш за все, ТОВ «АТБ-Маркет» може забезпечувати появу нових знань за допомогою навчання персоналу. Не обов'язково робити це у примусовій формі. Варто лише надати інформацію стосовно того, що при навчанні або підвищенні кваліфікації, підприємство компенсує усі витрати персоналу. Тобто, організація може оплачувати навчання своїх працівників і, крім того, виплачувати певний розмір премії за працю осіб з певними науковими ступенями. Така політика компанії зможе їх допомогти у забезпеченні більш досвідченого та здібного персоналу. Крім того, на нашу думку, впровадження такої зміни на підприємстві підвищить рівень задоволеності працюючих, що також гарно позначиться на ефективності ТОВ «АТБ-Маркет».

Крім того, підвищити ефективність системи управління змінами на ТОВ «АТБ-Маркет» можна за допомогою такого інструменту управління знаннями, як бенчмаркінг. Суть бенчмаркінгу - безперервний процес порівняння стратегії компанії, продуктів, процесів із процесами світових лідерів та найкращих у своєму класі організацій.

Мета полягає в тому, щоб дізнатись, як досягається отримання передового досвіду, а потім висвітлювати і навіть перевершити його. Обґрунтування частково полягає в питанні: "Навіщо винаходити колесо, якщо я можу навчитися у того, хто вже це зробив?" Проте бенчмаркінг це не панацея, яка може замінити всі інші зусилля або процеси управління якістю.

Бенчмаркінг має наступні переваги:

1. Культурна зміна
2. Покращення продуктивності
3. Людські ресурси

1. Культурна зміна. Бенчмаркінг дозволить ТОВ «АТБ-Маркет» встановлювати реалістичні, суворі нові показники ефективності, і цей процес

допомагає переконати людей у довірі до цих цілей. Це допомагає людям зрозуміти, що є й інші організації, які знають і виконують роботу краще, ніж власна організація.

2. Покращення продуктивності: порівняльний аналіз дозволить організації визначати певні прогалини у продуктивності та вибирати процеси для покращення. Ці прогалини забезпечують цілі та плани дій для вдосконалення на всіх рівнях організації та сприяють покращенню ефективності для окремих та групових учасників.

3. Людські ресурси: Бенчмаркінг є основою для навчання. Працівники починають бачити розрив між тим, що вони роблять, і що роблять працівники більш ефективних компаній. Завершення прогалини вказує на необхідність підготовки персоналу для вивчення прийомів вирішення проблем та вдосконалення процесу.

ТОВ «АТБ-Маркет» доцільно адаптувати систему управління змінами, щоб максимально відповідати їх потребам та культурі. Хоча кількість кроків у процесі можуть відрізнятися залежно від самої зміни, наступні шість етапів містять основні методи:

1. Визначте те, що потрібно порівняти.
2. Зрозумійте поточну ефективність вашої організації.
3. Належне планування того, що, як і коли необхідно зробити, щоб досягти бажаного бенчмаркінгові зусилля.
4. Вивчайте досягнення інших компаній.
5. Збирайте дані і дізнавайтеся з нього.
6. Використовуйте висновки.

Таким чином, за допомогою бенчмаркінгу та навчання ТОВ «АТБ-Маркет» зможе отриманий досвідчених працівників та ефективну систему управління змінами, побудовану на управлінні знаннями.

Говорячи про ефективність застосування реінжинірингу бізнес-процесів ТОВ «АТБ-Маркет», слід зазначити, що більшість іноземних і транснаціональних компаній на сьогоднішній день вже давно використовують

цей інструмент хоча б в одному бізнес-процесі. Що стосується України, то концепція реінжинірингу бізнес-процесів не є поширеною і зазвичай використовується у сфері інформаційних технологій.

Сутність реінжинірингу бізнес процесів полягає у радикальному переосмисленні та перепроєктуванні бізнес-процесів. Завдяки таким змінам ТОВ «АТБ-Маркет» зможе адаптувати усю діяльність підприємства під свою мету та цілі, завдяки чому компанія зможе підвищити свою ефективність.

Реінжиніринг бізнес-процесів передбачає радикальне перепрофілювання основних бізнес-процесів для досягнення різкого покращення продуктивності, тривалості циклу та якості. У процесі реінжинірингу бізнес-процесів ТОВ «АТБ-Маркет» має розпочати з чистого аркуша паперу та переосмислити існуючі процеси, щоб забезпечити більшу цінність для клієнта. Слід прийняти нову систему цінностей, яка підвищить уподобання на потреби клієнта. Крім того, доцільно знизити організаційні рівні та усунути непродуктивні заходи у двох ключових сферах. По-перше, варто переробити функціональні організації у багатофункціональні команди. По-друге, слід використати технологію для поліпшення поширення інформації та прийняття рішень.

Як працює реінжиніринг бізнес-процесів:

Реінжиніринг бізнес-процесів є інтенсивною ініціативою, яка включає в себе п'ять основних кроків, які керівники повинні виконувати:

- 1) Переорієнтувати компанію на потреби клієнта
- 2) Редизайн основних процесів, часто використовуючи інформаційні технології для вдосконалення
- 3) Реорганізація бізнесу у багатофункціональні команди з повною відповідальністю за процес
- 4) Переосмислення основних організаційних та людських проблем
- 5) Поліпшення бізнес-процесів в організації

За допомогою реінжинірингу бізнес-процесів ТОВ «АТБ-Маркет»: скоротить витрати та час циклу. Реінжиніринг бізнес-процесів знижує витрати та час циклу, усуваючи непродуктивні заходи та працівників, які їх виконують.

Реорганізація команд знижує потребу в управлінських шарах, прискорює потоки інформації та усуває помилки та переробку, викликану численними переадресаціями; покращить якість. Реінжиніринг бізнес-процесів покращує якість, зменшуючи фрагментацію роботи та встановлюючи чітке володіння процесами. Працівники беруть на себе відповідальність за свій вихід і можуть вимірювати їх ефективність на основі швидкого зворотного зв'язку.

3.3. Шляхи вдосконалення фінансової стійкості суб'єктів господарювання

ТОВ «АТБ-Маркет» є самостійною господарюючою одиницею, діяльність якої керується підприємницьким духом і постійно шукає найкращу форму, що відповідає вимогам ринку в даний момент розвитку ринку. Підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання ТОВ «АТБ-Маркет» потребує постійного вдосконалення системи управління. Планування фінансового розвитку підприємницької структури і на цій основі підвищення ефективності використання власних і позикових фінансових ресурсів є одним із найважливіших завдань фінансового менеджменту.

Актуальність удосконалення питання фінансового планування полягає в тому, що в умовах сучасної економічної нестабільності необхідно дивитися в майбутнє, передбачаючи можливі зміни в умовах господарської діяльності за допомогою перспективного планування та контролю.

На сьогоднішній день в умовах нестабільної ситуації на світових ринках, кризових явищ в українській економіці помітно погіршується фінансовий стан багатьох підприємницьких структур. Одним із дієвих способів поліпшення фінансового становища ТОВ «АТБ-Маркет» є розробка точних фінансових планів.

В умовах економічної нестабільності саме обмеженість фінансових ресурсів як основного і найбільш ліквідного виду ресурсів підприємницької структури починає лімітувати її діяльність. У зв'язку з цим в умовах

антикризового управління в значній мірі зростає роль фінансового планування, змінюється його зміст, як на підприємстві, так і в рамках всієї фінансової системи країни. Фінансове планування – це процес формулювання комплексу заходів щодо забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами в майбутньому та підвищення ефективності фінансової діяльності.

Фінансове планування в умовах економічної нестабільності стає не просто бажаним, а необхідним елементом антикризового управління в сфері підприємницької діяльності.

В умовах кризи управління характеризується специфічними особливостями, викликаними агресивністю зовнішнього середовища діяльності суб'єкта підприємництва. Зокрема, менеджмент підприємства істотно обмежений у часі на прийняття рішень, багаторазово збільшується відповідальність за кожну дію, робота проводиться в умовах лімітованих фінансових ресурсів.

Антикризове фінансове планування – новий для України напрямок планування, який здійснюється як одна з функцій антикризового управління. Антикризове управління саме по собі може бути розглянуто з двох позицій: у широкому сенсі - як управління, спрямоване на підтримку загальної ефективності діяльності і недопущення кризи, і в більш вузькому сенсі - як управління, націлене на вихід з кризи. Отже, в змістовному аспекті система антикризового фінансового планування має головну мету - фінансове оздоровлення підприємства, для досягнення якої необхідно вирішити три типові завдання: усунення неплатоспроможності; відновлення фінансової стійкості; розрахунок з кредиторами. Антикризове фінансове планування вимагає постійного відстеження змін внутрішнього і зовнішнього середовища, внесення коректив в оперативне фінансове планування і реалізацію антикризових заходів.

З метою підвищення ефективності антикризового фінансового планування на ТОВ «АТБ-Маркет» необхідно реалізувати комплекс першочергових заходів.

Одним із сучасних способів підвищення ефективності господарської діяльності комерційної організації в умовах кризи є система контролінгу.

Контролінг - це система, яка поєднує в собі облік, планування, маркетинг, аналіз в єдину керовану систему. Система контролінгу допомагає підприємству чітко визначити цілі діяльності, принципи і методи управління, способи їх реалізації. Контролінг спрямований на рішення проблем, що виникають в процесі роботи компанії, орієнтацію на майбутнє відповідно до прийнятих цілей, на досягнення позитивних результатів діяльності з максимальним використанням методів оперативного і стратегічного управління. Управління грошовими коштами є ключовим інструментом контролінгу в умовах антикризового управління.

Для усунення розриву між стратегічним і оперативним фінансовим плануванням компанії використовують систему збалансованих показників. Система збалансованих показників (Balanced Scorecard) - це концепція управління, що передбачає декомпозицію стратегічних цілей в площині короткострокового планування операційної діяльності з метою подальшого контролю їх досягнення.

В результаті застосування системи збалансованих показників відбувається відмова від оцінки та планування результативності діяльності організації тільки на основі фінансових показників.

Передбачається додатково використовувати три групи нефінансових індикаторів, які знаходяться з фінансовими показниками в причинно-наслідкових відносинах. До них відносяться:

- показники, що характеризують взаємини з клієнтами,
- показники внутрішньо-організаційних бізнес-процесів,
- показники, що відображають навчання і розвиток персоналу.

Таким чином, система збалансованих показників є ефективним способом обґрунтування фінансових планів і фактором визначальним досягнення стратегічних цілей комерційної організації. Збільшення ступеня гнучкості і маневреності фінансового планування шляхом розробки різноманітних фінансових планів (сценаріїв) за заданими критеріями ефектності, скорочення

горизонту планування в умовах кризи дозволить знизити ризики невиконання планів або надмірного їх відхилення від реальності за фактом виконання.

Автоматизація системи фінансового планування забезпечує безперервний контроль виконання фінансових планів в умовах антикризового управління. Автоматизацію і прозорість усіх етапів фінансового планування забезпечує система «1С». За останні кілька років фірмою «1С» було розроблено кілька програмних продуктів, призначених як для ведення управлінського обліку і планування в цілому, так і для реалізації сучасних методів фінансового планування, бюджетування та контролю виконання поставлених планів. Використання грамотно спроектованих програмних рішень значно спрощує роботу фахівців фінансового або планового відділів, а в невеликих організаціях дозволить скоротити штат економістів, так як програма дозволяє проводити в автоматичному режимі всі обчислювальні операції, процеси порівняння плану і факту, контроль його виконання.

Велику роль в системі антикризового управління на ТОВ «АТБ-Маркет» грає управління витратами.

До числа заходів попередження перевитрати коштів відносяться:

- ✓ постійний аналіз і контроль над витратами;
- ✓ безперервне посилення норм витрат сировини;
- ✓ впровадження режиму суворої економії;
- ✓ розширення кола нормованих оборотних коштів;
- ✓ встановлення потенційних зон з найбільш високим ризиком перевитрати коштів;
- ✓ досягнення запланованих показників обсягу виробництва (при зниженні останніх ростуть постійні витрати на одиницю продукції);
- ✓ визначення взаємозв'язку динаміки та відносних показників витрат з обсягами і динамікою виробничо-комерційної діяльності підприємства і якості продукції та ін.

З метою профілактики перевитрати коштів в ТОВ «АТБ-Маркет» на наш погляд, необхідно визначити можливі причини їх перевитрат. Вони наведені на рис. 3.2.

Профілактика перевитрат повинна охоплювати всі аспекти діяльності підприємства, в тому числі, здавалося б, не мають відношення до політики економії ресурсів.

Кожне підприємство прагне до отримання максимально можливого прибутку і тут, крім чинників збільшення обсягу продукції, що випускається, просування її на незаповнені ринки, невблаганно висувається проблема зниження витрат на виробництво і реалізацію цієї продукції, зниження витрат виробництва.

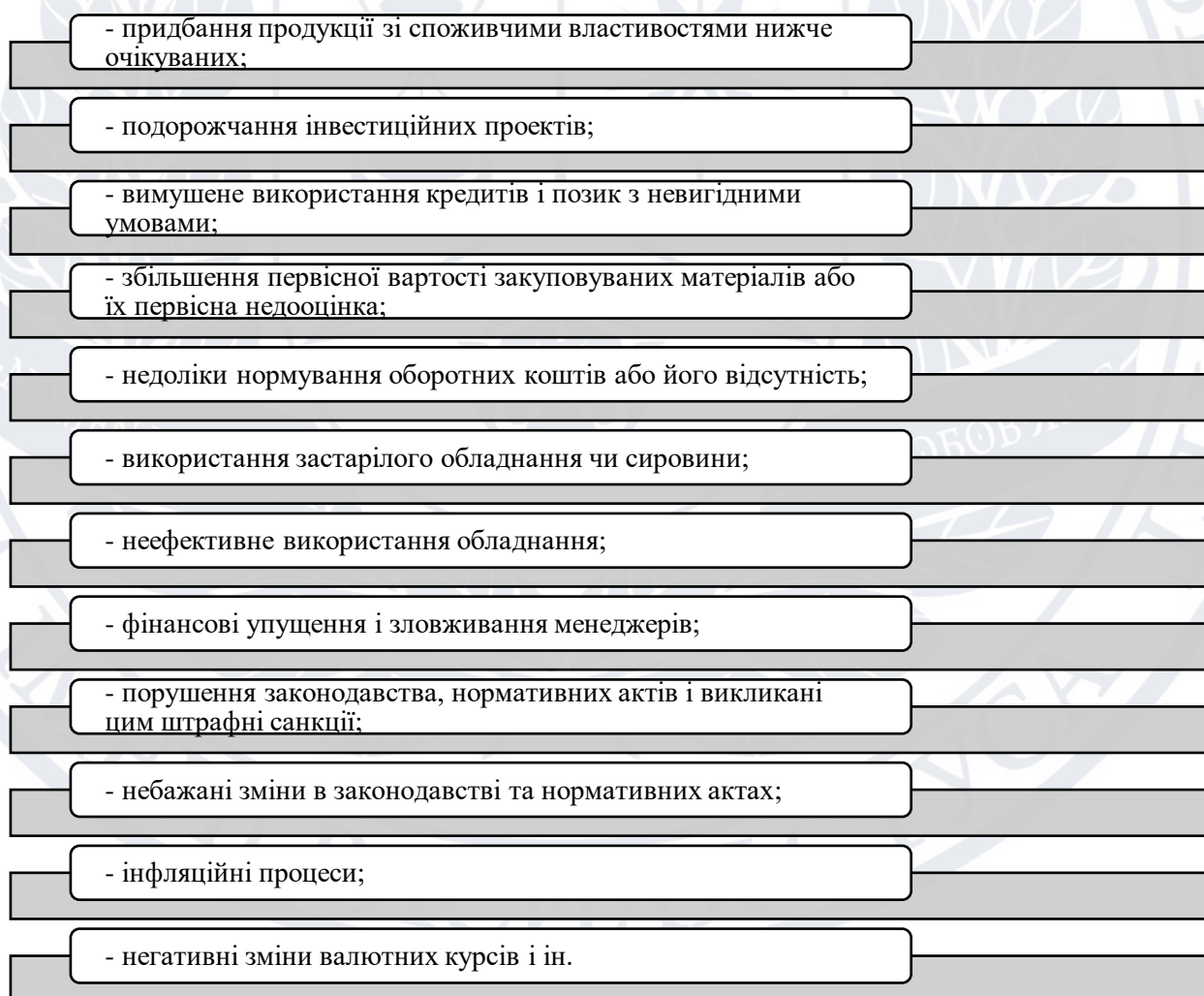

Рисунок 3.2 – Можливі причини перевитрат ТОВ «АТБ-Маркет»

Основними резервами економії змінних витрат ми вважаємо: зменшення запасів сировини, матеріалів і готової продукції в несприятливі ринкові періоди; забезпечення зростання продуктивності праці та скорочення чисельності працівників основних і допоміжних виробництв; забезпечення сприятливих умов на постачання підприємствам сировини та інші.

У традиційному уявленні найважливішими шляхами зниження собівартості продукції (витрат) є:

- 1) збільшення обсягу виробництва за рахунок більш повного використання виробничої потужності підприємства;
- 2) економія всіх видів ресурсів, споживаних у виробництві: трудових і матеріальних.

Розробка плану організаційно-технічних заходів щодо використання внутрішньовиробничих резервів зниження витрат ґрунтується на результатах аналізу їхніх джерел і чинників. З усього різноманіття техніко-економічних факторів до укрупнених груп можна віднести:

- підвищення технічного рівня виробництва;
- поліпшення організації виробництва і праці;
- зміна обсягу і структури номенклатури продукції, що випускається.

Зниження трудомісткості продукції, зростання продуктивності праці, підвищення технічного рівня можна досягти різними способами. Найбільш ефективні з них:

- вдосконалення засобів праці (впровадження прогресивної техніки, підвищення частки сучасного обладнання), предметів праці (впровадження прогресивних видів сировини, матеріалів, енергоносіїв).
- поліпшення використання сировини і матеріалів;
- впровадження прогресивної технології, механізації та автоматизації виробничих процесів.

Впровадження більш продуктивного обладнання забезпечує економію заробітної плати при збільшенні амортизаційних відрахувань.

Удосконалення організації виробництва і праці впливає на зниження собівартості продукції в результаті спеціалізації виробництва, поліпшення організації праці, вдосконалення організації управління виробництвом, поліпшення матеріально-технічного постачання і збуту, кращого використання часу верстатників, скорочення зайвих витрат.

Підвищення ефективності промислового виробництва в значній мірі залежить від того, наскільки високий рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Аналіз структури матеріальних витрат показує, що зниження матеріаломісткості продукції (кількість матеріалів на виробництво продукції) може надати більш істотний вплив на зниження собівартості в порівнянні зі зниженням фондомісткості продукції.

Зниження вартості матеріальних ресурсів на одиницю продукції підпорядковане дії і вимогам закону вартості. Цей закон передбачає забезпечення відповідного рівня ефективності засобів виробництва, які переробляють матеріальні ресурси. У сфері організації виробництва відповідно до закону вартості необхідно враховувати витрати на матеріали.

Матеріаломісткість продукції належить до одного з найважливіших показників рівня використання сировини і матеріалів. Матеріаломісткість - це економічна категорія, яка відображає витрати минулої праці і ефективність використання матеріальних ресурсів в процесі виробництва. Причому, матеріальні витрати можуть бути представлені як в натуральному так і в вартісному вираженні. Останнє відноситься до вартості продукції, в якій матеріальні витрати виражаються в узагальненому вигляді.

Економія сировини і матеріалів - один з чинників зростання ефективності виробництва в ТОВ «АТБ-Маркет».

Собівартість споживаного матеріалу знижується в результаті зниження питомих витрат матеріалів на одиницю продукції, що безпосередньо пов'язано зі зменшенням нормативу оборотних коштів. Величина матеріаломісткості продукції безпосередньо впливає на розміри виробничих запасів і вартість

нормованих оборотних коштів. Це має велике значення для фінансового стану підприємства.

Таким чином, велику роль в системі антикризове управління на ТОВ «АТБ-Маркет» грає управління витратами. Основними напрямками по зниженню витрат ТОВ «АТБ-Маркет» є:

- економія всіх видів ресурсів, споживаних у виробництві: трудових, матеріальних і грошових;
- впровадження прогресивної технології, яка дозволить знизити величину змінних витрат;
- підвищення ефективності використання сировини і матеріалів;
- вдосконалення предметів праці (впровадження прогресивних видів сировини, матеріалів, енергоносіїв).

Застосування прогресивної технології в роботі дозволить знизити існуючий рівень витрат. Зниження собівартості продукції спричинить збільшення прибутку і рентабельності ТОВ «АТБ-Маркет».

Отже, сьогодні для підвищення ефективності фінансового планування на рівні корпоративного суб'єкта існує потреба в розширенні використання сучасних методів, інструментів і прийомів фінансового планування для розробки альтернативних фінансових планів, що враховують економічну нестабільність. Економічна ситуація та кон'юнктура ринку. Підвищення кваліфікації персоналу фінансово-аналітичних служб забезпечить зниження ризику розробки нежиттєздатних фінансових планів. Впровадження програмного забезпечення для фінансового планування також може бути вигідним фінансовим вкладенням для бізнесу, оскільки підвищує точність фінансового планування.

ВИСНОВКИ

Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, збалансованість власних і позикових коштів, імунітет від непередбачених ринкових ситуацій і партнерів, довіра і залежність від них кредиторів та інвесторів, забезпечення самофінансування. Наявність коштів для отримання прибутку.

Бізнес є найбільш фінансово стабільним, коли він може розвиватися переважно за рахунок власних джерел фінансування. Таке підприємство повинно мати достатні фінансові ресурси, причому структура фінансових ресурсів також досить гнучка. Підприємства повинні мати можливість отримувати кредити та повертати їх у разі потреби.

У науковій літературі фінансова стійкість підприємства поділяється на такі види: Абсолютна фінансова стійкість (на практиці зустрічається рідко) – коли резерви забезпечуються власними оборотними коштами (ВОК); нормальна стійка фінансова стійкість – коли резерви при забезпеченні робочими коштами. капітал і суми довгострокових позик, нестійке фінансове становище - за рахунок усіх основних джерел забезпечення і формування витрат, коли забезпечення здійснюються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових коштів і короткострокових кредитів і позик. Цей стан характеризується неліквідністю, періодичною неплатоспроможністю, уповільненням оборотності ліквідних активів і тому необхідністю залучення додаткових джерел фінансування; фінансова криза – коли резерви і витрати не можуть бути профінансовані за рахунок джерел їх формування і бізнес знаходиться на межі про банкрутство. Заборгованість підприємства перед кредиторами давно прострочена, тому повернення до платоспроможності без реструктуризації практично неможливе.

«АТБ-маркет» - підприємство компанії «АТБ» - найбільшої мережі в Україні, що динамічно розвивається. За чверть століття бізнес виріс у найбільшу роздрібну мережу країни. Сьогодні торгова мережа «АТБ» налічує понад 1000

магазинів у 279 населених пунктах у 24 областях України та продовжує демонструвати найвищі темпи зростання. Сучасні підходи до розробки маркетингових стратегій, логістики, контролю якості харчових продуктів і обслуговування споживачів забезпечують компанії лідируючі позиції в торгівельній галузі країни за кількістю клієнтів, товарообігом і податковими витратами.

Фінансовий стан ТОВ «АТБ-Маркет» нестабільний. Власного капіталу та довгострокового кредиту недостатньо для фінансування довгострокового оборотного капіталу.

Показники фінансової стабільності або аналіз фінансових коефіцієнтів – це оцінка структури та складу джерел капіталу підприємства та їх використання. В результаті такого аналізу буде показана оцінка незалежності організації від зовнішніх кредиторів. Чим більша сума коштів, запозичених із загальних джерел, тим більший фінансовий ризик і тим нестабільніше фінансове становище контрагента, з яким працює установа. В умовах економічної нестабільності, обмеження фінансових ресурсів, які є основним і найбільш ліквідним видом ресурсу підприємницьких структур, починають стримувати їх діяльність. У зв'язку з цим в умовах антикризового управління значно зростає роль фінансового планування та змінюється його зміст, як у рамках фінансової системи підприємства, так і країни в цілому. Фінансове планування – це процес формулювання комплексу заходів щодо забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами в майбутньому та підвищення ефективності фінансової діяльності.

Важливу роль у системі антикризового управління ТОВ «АТБ-Маркет» відіграє управління витратами. Основними напрямками зниження собівартості ТОВ «АТБ-Маркет» є: Економія всіх видів ресурсів, які споживаються у виробництві: праці, матеріалів і грошей; впровадження прогресивних технологій, що дозволить знизити змінні витрати; підвищення ефективності використання сировини та матеріалів. матеріали Удосконалення трудових проектів (впровадження прогресивних видів сировини, матеріалів, енергоносіїв).

На сьогоднішній день для підвищення ефективності фінансового планування на рівні суб'єктів господарювання необхідно розширити використання сучасних методів, інструментів і прийомів фінансового планування, розробити альтернативне фінансове планування, яке враховує нестабільну економічну ситуацію та ринкові умови. Підвищення кваліфікації персоналу фінансово-аналітичних служб забезпечить зниження ризику розробки нежиттєздатних фінансових планів. Впровадження програмного забезпечення для фінансового планування також може бути вигідним фінансовим вкладенням для бізнесу, оскільки підвищує точність фінансового планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алескерова Ю.В., Червань О.Г. Управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 265—271.
2. АТБ-Маркет. *YouControl*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/30487219/
3. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.
4. Блідченко Т.В., Боженьова І.М.. Фінансова стійкість, як необхідна складова ефективного функціонування підприємства, та резерви її підвищення. URL: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2014/Economics/10_16_1946.doc.htm (дата звернення: 29.01.2022)
5. Ватченко О.Б., Шаранов Р.С. Використання моделей оцінки ймовірності банкрутства на підприємствах України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. № 6 (17). С. 132-138
6. Грабовецький, Б. Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2013. 85 с.
7. Грабовецький, Б. Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2013. 85 с.
8. Дмитрук В.О., Максимець Ю.В. Сутність категорії "капітал підприємства" відповідно до сучасних досліджень в цій сфері. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7919>
9. Домбровська С.О. Стратегічні орієнтири управління структурою капіталу підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 4. С. 113—119.
10. Дробот Я.В., Туча В.О. Оптимізація структури капіталу промислового підприємства як чинник його ефективного функціонування. *Економічний простір*. 2019. № 150. С. 55—60.

11. Дубинська О. Методичний підхід до аналізу фінансової звітності вітчизняних підприємств. *Молодий вчений*. 2017. №4. С. 658–661.
12. Дуброва Н.П., Лавиш К.О., Ткаченко І.В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом підвищення прибутковості. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 2(2). С. 89-92.
13. Захарова Н. Методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства. 2015. URL: [http://znptdau_2015_2\(3\)__17.pdf](http://znptdau_2015_2(3)__17.pdf).
14. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства : монографія. Вінниця : Вид-во «Універсум», 2009. 155 с.
15. Іляшенко С.М., Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С., Комарницька Г.О. Управління знаннями в системі інноваційного розвитку організації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2017. №1. С. 231 – 241.
16. Квасницька Р., Мрозовський Я. Критеріальні підходи до формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2021. № 2. С. 12—18.
17. Кемарська Л.Г., Дідик І.В., Федько Н.Ю. Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Дніпроазот». *Економіка і суспільство*. Вип. №10. 2017. с. 748-753
18. Консолідована фінансова звітність ТОВ «АТБ-Маркет» за 2019 рік. *Офіційний веб-сайт компанії «АТБ-Маркет»*. URL: https://www.atbmarket.com/storage/files/2021/02/16/2_2.pdf
19. Консолідована фінансова звітність ТОВ «АТБ-Маркет» за 2020 рік. *Офіційний веб-сайт компанії «АТБ-Маркет»*. URL: <https://www.atbmarket.com/storage/files/2021/05/31/2%20Indiv.pdf>
20. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1(115). С. 107–115.
21. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 138–143.
22. Кузенко О. Л. Теоретичні підходи до визначення сутності управління фінансовою стійкістю підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 43. С. 152-157.

23. Москалець К.М. Визначення поняття та функцій категорії «фінансова стійкість» як критерію ефективності фінансової діяльності підприємства. *Materialy Vi Miedzynarodowej naukowipraktycznej konferencji «Nauka I wyksztaicenie bez granic – 2010»*. 2010. С. 81–88.
24. Підвищення зарплати працівників АТБ у 2021 році в Україні. *Ukraine Today*. URL: <https://ukrainatoday.com.ua/pidvishhennya-zarplati-pracivnikov-atb-v-ukraini/>
25. Притуляк Н. М. Ознаки фінансової стійкості – теоретична основа моделювання факторних систем. *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 1. С. 26-31.
26. Решитнякова А. В., Щербань О. Д. Управління фінансовою стійкістю підприємства. 2016. 139 с.
27. Русіна Ю.О., Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *International Scientific Journal*. 2015. № 2. С. 91–94.
28. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14–23 березня 2018 р.* URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/allfm-2018/paper/view/3806>
29. Слав'юк Р.А. Капітал підприємств і банків: теоретичні основи формування та управління: монографія. Київ: УБС НБУ, 2016. 330 с.
30. Сторожук Т.М., Малинич Н.В., Пастух Д.Л. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 148—159.
31. Таранюк Л.М. Методологія реінжинірингу бізнес-процесів промислових підприємств. *Механізм регулювання економіки*. 2011. №1. С. 111-119.
32. Ткаченко Є.Ю., Фатюха В.В., Яришко О.В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 56. С. 129-134

33. Ткаченко І. П., Чувачалова І. А., Чувачалов О. А. Оцінка фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_15. (дата звернення: 15.01.2022)
34. ТОВ «АТБ-Маркет». *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/c/30487219>
35. Удосконалення організації обліку, аналізу і аудиту фінансового стану суб'єктів господарювання : монографія / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Б. Ф. Усача. Київ : УБС НБУ, 2011. 352с.
36. Фещенко О. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності. *Бізнесінформ* – 2015. №2. С. 229–236.
37. Чемчикаленко Р.А., Коваль Е.В. Особливості формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 855—859.
38. Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 284—289.
39. Ющенко Н. Порівняльна характеристика методологічних підходів до проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. №2. С. 346–356.
40. «АТБ-Маркет» - підприємство корпорації «АТБ» - найбільша мережа України, що динамічно розвивається. *Офіційний веб-сайт компанії «АТБ-Маркет»*. URL: <https://www.atbmarket.com/uk/about>
41. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2005. 60.

ДОДАТКИ

Додаток А

Консолідований звіт про фінансовий стан ТОВ «АТБ-Маркет» за 2019-2021
рр., тис. грн. [18-19]

Актив	2019	2020	2021
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	79657	79211	81573
первісна вартість	265712	320096	-
накопичена амортизація	-186055	-240885	-
Незавершені капітальні інвестиції	22862	792110	-
Основні засоби:	5980609	7490058	20908841
первісна вартість	10250226	15020957	-
знос	-4269617	-7530899	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
інші фінансові інвестиції	10	10	10
Довгострокова дебіторська заборгованість	134	-	-
Відстрочені податкові активи	46464	65819	72971
Усього за розділом I	6129736	8427208	21063445
II. Оборотні активи			
Запаси	4622709	5011855	6423708
Виробничі запаси	64838	69378	-
Товари	4557871	4942477	4387421
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	617	793	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	170538	170414	-
з бюджетом	12826	61179	-
з нарахованих доходів	257829	282141	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	5648179	6311251	183950
Гроші та їх еквіваленти	2805623	3599533	3506283
Готівка	326366	339846	-
Рахунки в банках	2479257	3259687	-
Усього за розділом II	13518321	15437166	14588647
Баланс	19648057	23864374	35652092

Продовження Додатку А

Пасив	2019	2020	2021
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	500	9930	9930
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-334051	1733373	1891898
Усього за розділом I	-333551	1733373	1901919
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Інші довгострокові зобов'язання	2193599	2496856	9966470
Усього за розділом II	2193599	2496856	9966470
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	2352461	2284858	-
за товари, роботи, послуги	10376396	11702851	15736054
за розрахунками з бюджетом	592620	887973	335685
за у тому числі з податку на прибуток	186285	334113	335685
за розрахунками зі страхування	84864	106931	-
за розрахунками з оплати праці	325197	460032	-
за одержаними авансами	35402	51160	-
за розрахунками з учасниками	2729482	3228516	-
із внутрішніх розрахунків		84	-
Поточні забезпечення	322934	305546	355442
Доходи майбутніх періодів	9	15	-
Інші поточні зобов'язання	968744	606179	7354808
Усього за розділом III	17788009	19634145	23783673
Баланс	19648057	23864374	35652092

Додаток Б

Консолідований звіт про прибутки та збитки ТОВ «АТБ-Маркет» за 2019-2021 рр., тис. грн. [18-19]

Стаття	2019	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	85728719	104910343	123864393
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-66700869	-79560701	-92747990
Валовий: прибуток	19027850	25349642	31116403
Інші операційні доходи	420375	850000	735054
Адміністративні витрати	-2372454	-3428719	-4325613
Витрати на збут	-13339875	-16413463	-18968340
Інші операційні витрати	-191813	-255046	-484528
Фінансовий результат від операційної діяльності	3544083	6102414	8065047
Інші фінансові доходи	285262	721077	135000
Інші доходи	242088	48	-
Фінансові витрати	-3041155	-1461512	-1269616
Інші витрати	-3438	-3928	-
Фінансовий результат до оподаткування	1026840	5358099	7032210
Витрати (дохід) з податку на прибуток	846713	952686	1263544
Чистий фінансовий результат: прибуток	180127	4405413	5768666